

Waar leggen we de grens?

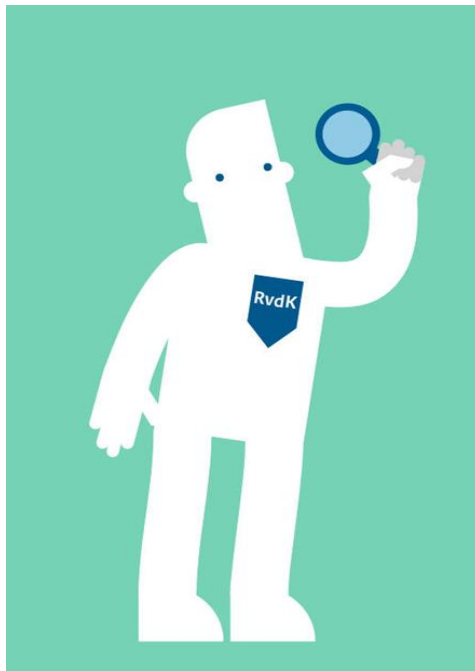
Een onderzoek naar de opvattingen van relevante betrokkenen
over de verhoging van de minimale strafrechtelijke
leeftijdsgrens

Daphne van Loo en Lisanne Schuurhuis
Onderzoeksopdracht jaar 4 Social Work
Academie voor Sociale Studies
Hanzehogeschool Groningen

Waar leggen we de grens?

Een onderzoek naar de opvattingen van relevante betrokkenen over de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens

Raad voor de Kinderbescherming (2016)

Studenten en studentnummer:	Lisanne Schuurhuis	331861
	Daphne van Loo	328252
Inleverdatum:	7 juni 2018	
Opleiding:	Social Work voltijd	
	Academie voor Sociale Studies,	
	Hanzehogeschool Groningen	
Studieonderdeel en osiriscode:	Onderzoeksopdracht jaar 4, SSVB1600	
Organisatie:	Raad voor de Kinderbescherming	
Opdrachtgever:	Robert Vonk	
Begeleidend onderzoeksdocent:	Jisca Kuiper	
Aantal woorden:	14594	

Voorwoord

Dit rapport is geschreven in het kader van ons afstudeeronderzoek in het vierde jaar van de opleiding Social Work aan de Hanzehogeschool te Groningen. Het onderzoek is uitgevoerd bij de Raad voor de Kinderbescherming te Groningen.

Wij willen onze opdrachtgever Robert Vonk, gebiedsmanager bij de Raad voor de Kinderbescherming Noord-Nederland, bedanken voor zijn inzet en begeleiding tijdens het uitvoeren van het onderzoek. Daarnaast willen wij Jisca Kuiper, onderzoeksdocent aan de Hanzehogeschool Groningen, bedanken voor haar feedback en begeleiding. Ook willen wij onze medestudenten uit de peergroup bedanken voor hun feedback en het meedenken over ons onderzoek. Tot slot willen wij de respondenten bedanken voor hun tijd en medewerking.

Wij wensen u veel leesplezier toe met het lezen van dit rapport!

Groningen, 6 juni 2018

Daphne van Loo en Lisanne Schuurhuis

Samenvatting

Dit onderzoek is uitgevoerd bij de Raad voor de Kinderbescherming (hierna: RvdK) Noord-Nederland bij de afdeling strafzaken. Als er ernstige zorgen zijn over de opgroei- en opvoedingssituatie van kinderen onder de 18 jaar doet de RvdK onderzoek. Op basis hiervan wordt een advies uitgebracht aan de rechtbank over welke oplossing het beste is voor het kind. De RvdK is onder andere betrokken bij minderjarigen die met justitie in aanraking komen.

Het onderwerp van dit onderzoek heeft betrekking op de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens die gehanteerd wordt in Nederland. Op dit moment ligt de huidige minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens op 12 jaar. Er is een discussie gaande over de verhoging van deze leeftijdsgrens naar 14 jaar. De RvdK wil inzicht krijgen in de verschillende visies die er zijn ten opzichte van de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens. De onderzoeksvraag die hierbij is opgesteld luidt als volgt: *‘Welke opvattingen hebben relevante betrokkenen ten opzichte van de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens en welk standpunt kan de Raad voor de Kinderbescherming innemen?’* Op basis van de resultaten van het onderzoek wil de RvdK een gefundeerd standpunt innemen in de discussie.

Om antwoord te geven op deze onderzoeksvraag is er een literatuur- en veldonderzoek uitgevoerd. Uit de literatuur komt naar voren dat er veel argumenten pleiten voor de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens. Het overgrote deel van deze argumenten is berust op het feit dat de ontwikkeling van jongeren in de leeftijd van 12 tot 14 jaar onderhevig is aan vele veranderingen. Tijdens het veldonderzoek is er een focusgroepinterview gehouden met zeven raadsonderzoekers en een gedragsdeskundige van de RvdK. Ook zijn er vier halfgestructureerde interviews afgenomen met een coördinator taakstraffen van de RvdK, een jeugdreclasseerder, een orthopedagoog en een politieagent. Daarnaast zijn er twee groepsdiscussies gehouden met twee eerste klassen van het voortgezet onderwijs. Elke respondentgroep is gekoppeld aan een deelvraag. Vervolgens zijn de uitkomsten van de onderzoeksinstrumenten uitgeschreven aan de hand van hoofdonderwerpen. Uit het veldonderzoek komt naar voren dat de opvattingen en argumentaties over de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens uiteenlopen. Op grond van de argumentatie dat er nu grip is op 12- tot 14-jarige jongeren en zij in beeld zijn bij de RvdK, is het raadzaam voor de RvdK om het standpunt in te nemen dat de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens niet moet worden verhoogd. Daarnaast is het niet helder hoe de zorg voor 12- tot 14-jarigen wordt vormgegeven als de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens naar 14 jaar wordt verhoogd. Mocht er worden besloten om de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens toch te verhogen, dan moet er eerst goed in kaart worden gebracht hoe de zorg voor 12- tot 14-jarigen eruit zal zien.

Aan de hand hiervan zijn een aantal aanbevelingen opgesteld. De aanbevelingen hebben betrekking op het innemen van een standpunt, meer rekening houden met het ontwikkelingsniveau van 12- tot 14-jarigen in het jeugdstrafrecht, het agenderen van de invulling van de zorg voor 12- tot 14-jarigen bij mogelijke verhoging en een vervolgonderzoek naar de rol van het functioneren van het gezin bij jeugddelinquentie.

Inhoudsopgave

1 Inleiding.....	7
1.1 Context	7
1.2 Situatieanalyse	8
1.3 Doelstelling	9
1.4 Onderzoeksvraag.....	9
1.5 Leeswijzer.....	9
2 Een tweestrijd door leeftijd.....	10
2.1 Het Nederlandse jeugdstrafrecht.....	10
2.2 De ontwikkeling van jongeren in de leeftijd van 12 tot 14 jaar	11
2.2.1 De cognitieve ontwikkeling	11
2.2.2 De sociaal-emotionele ontwikkeling	12
2.2.3 De morele ontwikkeling	12
2.2.4 Verschillen in de ontwikkeling	13
2.3 Internationaal perspectief	14
2.3.1 Engeland	14
2.3.2 Duitsland	14
2.3.3 België	14
2.3.4 Denemarken.....	15
2.4 Visies ten opzichte van de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens ..	15
2.5 Conclusie	17
3 Methode	19
3.1 Typering onderzoek	19
3.2 Respondenten	19
3.3 Onderzoeksinstrument.....	20
3.4 Procedure gegevensverzameling	22
3.5 Analyseplan	22
4 Resultaten	24
4.1 Medewerkers RvdK.....	24
4.2 Relevante betrokkenen buiten de organisatie van de RvdK	26
4.3 Jongeren.....	28
5 Conclusie, discussie en aanbevelingen	30
5.1 Conclusie	30
5.2 Discussie	31
5.2.1 Kritische beschouwing	31

5.2.2 Betekenis van de eigen bevindingen	32
5.2.3 Bijdrage aan het sociaal werk	33
5.3 Aanbevelingen	34
Bronnenlijst	36
Bijlage 1 Focusgroepinterview medewerkers RvdK	40
Bijlage 2 Interview coördinator taakstraffen	41
Bijlage 3 Interview jeugdreclasseerder	42
Bijlage 4 Interview orthopedagoog.....	43
Bijlage 5 Interview politieagent	44
Bijlage 6 Groepsdiscussie jongeren.....	45
Bijlage 7 Beoordeling zorgvuldigheid opdrachtgever	46

1 Inleiding

Dit rapport is geschreven in het kader van de afstudeeropdracht in het vierde jaar van de opleiding Social Work aan de Hanzehogeschool te Groningen. Het onderzoek heeft plaatsgevonden bij de Raad voor de Kinderbescherming (hierna: RvdK) Noord-Nederland. Het onderwerp van het onderzoek heeft betrekking op de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens en hoe de RvdK zich hier tegenover kan opstellen. In dit hoofdstuk worden de context, situatieanalyse en de doel- en vraagstelling beschreven. Tot slot wordt er een vooruitblik gegeven op de onderdelen van het rapport.

1.1 Context

De RvdK is onderdeel van het ministerie van Justitie en Veiligheid en is een uitvoeringsorganisatie van de overheid. De RvdK wordt ingelicht als er ernstige zorgen zijn over de opgroei- en opvoedingssituatie van kinderen onder de 18 jaar. Het is de taak van de RvdK om de opgroei- en opvoedingssituatie te onderzoeken en een advies uit te brengen aan de rechtbank over welke oplossing het beste is voor de ontwikkeling van het kind. Het belang van het kind en het toekomstperspectief staan hierbij altijd centraal (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2017a).

De RvdK vervult verschillende taken: bescherming, gezag en omgang, Afstand Screening Adoptie en Afstammingsvragen (ASAA) en straf. Bij de taak bescherming doet de RvdK onderzoek bij gezinnen waar er zich problemen voordoen in de opvoeding. Uit dit onderzoek kan naar voren komen dat er gedwongen hulp nodig is. Er kan dan een verzoek aan de rechter worden gedaan om een kinderschermingsmaatregel op te leggen. Daarnaast houdt de RvdK zich bezig met de taak gezag en omgang. Wanneer ouders uit elkaar gaan en zij het niet eens worden over de omgang van het kind, kan de RvdK op verzoek van de rechter onderzoek doen en advies uitbrengen over de omgangszaken. Bij de taak ASAA doet de RvdK onderzoek op het gebied van afstand, screening van pleeg- en toekomstige adoptiegezinnen, adoptie en afstammingsvragen. In dit rapport wordt er ingegaan op de laatstgenoemde taak van de RvdK, namelijk straf. Als de RvdK van de politie een melding van in verzekeringstelling of een proces-verbaal krijgt, kan dit voor de RvdK een reden zijn om een strafonderzoek te starten. Dit strafonderzoek wordt gedaan om de kinderrechter en de officier van justitie op de hoogte te brengen van de situatie van de jongere. Het strafonderzoek wordt afgesloten met een raadsrapport. Hierin worden conclusies en een strafadvies gegeven over een eventuele straf en/of hulp voor de jongere. De kinderrechter bepaalt ten slotte of de jongere schuldig wordt bevonden en neemt een beslissing over de straf of hulp die de jongere opgelegd krijgt. Als een jongere een taakstraf krijgt opgelegd, wordt de uitvoering hiervan gecoördineerd door de RvdK (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2017b). Tijdens de strafprocedure bewaakt de RvdK de samenhang tussen de activiteiten van alle instanties en personen die met de jongere te maken hebben. Dit wordt casusregie genoemd (Nederlands Jeugdinstituut, 2018).

Het strafonderzoek wordt uitgevoerd door een raadsonderzoeker. De raadsonderzoeker houdt contact met de jongere, de opvoeder(s) en andere relevante betrokkenen gedurende het strafonderzoek. De raadsonderzoeker krijgt ondersteuning van een gedragsdeskundige en eventueel een juridisch deskundige. De taakstraffen worden gecoördineerd door coördinatoren taakstraffen. Zij zijn allemaal werkzaam bij de RvdK (Ministerie van Veiligheid en Justitie, 2017b).

1.2 Situatieanalyse

Nederland moet zich houden aan het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. In dit verdrag wordt beschreven dat er een minimumleeftijd gehanteerd moet worden waarop jongeren strafrechtelijk aansprakelijk zijn. Sinds 1965 mogen jongeren in Nederland niet strafrechtelijk vervolgd worden voor een delict dat voor het 12^e jaar is gepleegd. Dit is besloten vanuit het oogpunt dat jongeren jonger dan 12 jaar niet toerekeningsvatbaar zijn (Bruning, Liefwaard & Vlaardingerbroek, 2014). In Duitsland ligt de strafrechtelijke minimumleeftijd op 14 jaar. In Engeland zijn jongeren vanaf hun 10^e levensjaar strafrechtelijk vervolgbaar (De Jonge & Van der Linden, 2013). België kent geen jeugdstrafrecht zoals Nederland, maar past een beschermingsmodel toe. Door middel van jeugdbeschermingsmaatregelen leren jongeren in België hoe zij hun gedrag kunnen veranderen (Van der Bijl, 2010).

Het VN-kinderrechtencomité stelt dat het gangbaar is dat de strafrechtelijke minimale leeftijdsgrens op minstens 14 jaar ligt (Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming, 2017). Het is gebleken dat het merendeel van de jongeren pas vanaf hun 14e levensjaar begrijpt wat er gebeurt tijdens de strafprocedure. Jongeren in de leeftijd van 12 tot 14 jaar hebben moeite met abstract denken en zien zichzelf nog niet als leden van de samenleving die verantwoording moeten afleggen aan de overheid. Dit komt door het feit dat zij nauwelijks ervaring hebben met wet- en regelgeving en de overheid (Liefwaard, Rap & Weijers, 2010).

Op dit moment is er in Nederland in de Tweede Kamer een discussie gaande over de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens (Van Angeren, 2017). De staatssecretaris van Justitie en Veiligheid heeft de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (hierna: RSJ) gevraagd om een advies uit te brengen over een verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens (Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming, 2017). De RSJ is een organisatie die onafhankelijk advies geeft aan de minister van Justitie en Veiligheid op de terreinen van strafrechttoepassing en jeugdbescherming (Bruning et al., 2014). De RSJ heeft in december 2017 geadviseerd om de strafrechtelijke leeftijdsgrens te verhogen naar ten minste 14 jaar. Volgens de RSJ is er een afname van de jeugdcriminaliteit in Nederland. Tussen 2010 en 2015 is het aantal aangehouden jongeren tussen de 12 en 18 jaar afgenomen met 64%. Het aantal 12- en 13-jarige geregistreerde verdachten door de politie is relatief weinig. Er is echter sprake van een grote toename van criminaliteit onder jongeren vanaf 15 jaar (Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming, 2017).

De RvdK wil weten welk standpunt zij in kunnen nemen in de discussie die op dit moment gaande is over de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens. Zij willen meer kennis verkrijgen over de ontwikkeling van 12- tot 14-jarige jongeren om erachter te komen of deze jongeren competent genoeg zijn om strafvervolgning te ondergaan. Daarnaast willen zij weten welke opvattingen relevante betrokkenen en jongeren zelf hebben over de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens. Het onderzoek is visie vormend en levert kennis op voor de RvdK, zodat zij proactief deel kunnen nemen aan de discussie met een onderbouwd standpunt.

1.3 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is het inzichtelijk maken welke visies er ten opzichte van de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens zijn. Op basis van de resultaten wordt een aanbeveling geformuleerd, zodat de RvdK een gefundeerd standpunt in kan nemen in de discussie over de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens die recht doet aan de ontwikkeling van het kind.

1.4 Onderzoeksvraag

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt: 'Welke opvattingen hebben relevante betrokkenen ten opzichte van de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens en welk standpunt kan de Raad voor de Kinderbescherming innemen?'

De hoofdvraag wordt ondersteund door voor- en deelvragen. De voorvragen worden door middel van literatuuronderzoek beantwoord en de deelvragen worden door middel van het veldonderzoek beantwoord.

Voorvragen

- Hoe ziet het Nederlandse jeugdstrafrecht eruit?
- Wat typeert de ontwikkeling van 12- tot 14-jarige jongeren?
- Welke opvattingen zijn er vanuit internationaal perspectief over de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens?
- Welke visies zijn er ten opzichte van de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens?

Deelvragen

- Hoe kijken medewerkers van de Raad voor de Kinderbescherming Noord-Nederland (raadsonderzoekers, gedragsdeskundigen en coördinatoren taakstraffen) naar de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens?
- Hoe kijken relevante betrokkenen (jeugdreclasseerder, orthopedagoog en politieagent) van buiten de organisatie van de Raad voor de Kinderbescherming naar de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens?
- Hoe kijken 12- tot 14-jarige jongeren naar de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens?

1.5 Leeswijzer

Het rapport bestaat uit vijf hoofdstukken. In hoofdstuk 2 wordt antwoord gegeven op de voorvragen door middel van literatuur. Daaropvolgend wordt in hoofdstuk 3 de methode van het onderzoek weergegeven. Vervolgens worden in hoofdstuk 4 de resultaten van het veldonderzoek beschreven. In hoofdstuk 5 worden de conclusie, discussie en aanbevelingen beschreven.

2 Een tweestrijd door leeftijd

In dit hoofdstuk worden de voorvragen beantwoord aan de hand van literatuur. In paragraaf 2.1 wordt het Nederlandse jeugdstrafrecht toegelicht. Hierbij wordt er ook gekeken naar het ontstaan van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens door de jaren heen. Daarnaast zal de ontwikkeling van jongeren tijdens de adolescentie worden besproken in paragraaf 2.2. Dit wordt gedaan omdat het voor dit onderzoek van belang is om kennis te hebben over de ontwikkeling van jongeren in deze leeftijdscategorie. Vervolgens wordt er in paragraaf 2.3 een internationale vergelijking gemaakt met de omringende landen van Nederland met betrekking tot het jeugdstrafrecht. In paragraaf 2.4 worden verschillende visies ten opzichte van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens weergegeven. Tot slot zal er in paragraaf 2.5 een conclusie worden gegeven op de beschreven literatuur.

2.1 Het Nederlandse jeugdstrafrecht

Tot 1901 was er nauwelijks sprake van een jeugdstrafrecht in Nederland. Men hield zich vooral bezig met de vraag in hoeverre een jongere strafrechtelijk kon worden aangesproken op de gepleegde delicten. Door de tijd heen werd deze vraag beantwoord met het gegeven dat het strafrecht niet moest worden toegepast onder een bepaalde leeftijd: de minimumleeftijdsgrens (Bruning et al., 2014). Tot de twintigste eeuw werden jonge daders volgens dezelfde wetten en regels gestraft als volwassenen. Er werd hier echter rekening gehouden met het feit dat jongeren tussen de 7 en 15 jaar niet in staat waren om doelbewust kwaad te doen (De Koster, 2010). Van 1810 tot 1886 gold in Nederland de Franse Code Pénal; een wet die geen minimumleeftijdsgrens kende. In het Wetboek van Strafrecht van 1886 werd een nieuwe strafrechtelijke minimale leeftijdsgrens van 10 jaar bepaald. In 1905 werden de kindervetten ingevoerd en hierbij werd de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens van 10 jaar weer afgeschaft. Er werd wel een bijzonder jeugdstrafrecht ingevoerd. Het idee hierachter was dat een speciaal op jongeren afgestemd sanctiepakket het stellen van een ondergrens overbodig maakte. De bovengrens van dit jeugdstrafrecht was 18 jaar. In 1965 werd er een ondergrens van 12 jaar in het jeugdstrafrecht ingevoerd (De Jonge & Van der Linden, 2013). Volgens Piper en Van der Linden (in Hemrica & Heyting, 2004, p.113) zijn de straffen verzwaard en is men minder terughoudend om verantwoordelijkheid aan jonge daders toe te rekenen sinds de laatste wetswijziging in 1995. Uit deze literatuur blijkt dat er in de geschiedenis van het Nederlandse jeugdstrafrecht ook verschillende opvattingen zijn geweest over de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens.

In het jeugdstrafrecht gelden niet alleen de regels van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering, maar zijn er ook speciale regels van toepassing. Het Wetboek van Strafrecht bevat deze speciale regels, genaamd 'Bijzondere bepalingen voor jeugdigen en jongvolwassenen'. Naast de doelen in het reguliere strafrecht, zoals vergelding en preventie, zijn bij het jeugdstrafrecht de doelen resocialisatie en heropvoeding toegevoegd. Bij de opsporing van strafbare feiten speelt de politie de grootste rol. De werkwijze van de politie naar de opsporing van jongere verdachten wordt gekenmerkt door terughoudendheid. De politie stelt een proces-verbaal op met al het bewijsmateriaal en zendt dit naar de officier van justitie. De jongere kan een aanbod krijgen om een Halt-traject te volgen. Als de jongere het traject weigert of het traject mislukt, komt de jongere alsnog bij justitie terecht. De officier van justitie, werkzaam bij het Openbaar Ministerie (OM), kan de strafzaak op meerdere mogelijkheden afdoen. De officier van justitie kan de zaak seponeren, dagvaarden of een transactie (strafbeschikking) aanbieden. Als de officier van justitie besluit om de zaak niet te vervolgen, noemt men dit seponeren. Bij een transactie (strafbeschikking) wordt een straf of

maatregel aangeboden door de officier van justitie (Van der Linden, Ten Siethoff & Zeijlstra-Rijpstra, 2014). Een dagvaarding is een officieel verzoek om op een bepaalde datum voor de kinderrechter te verschijnen (AMS Advocaten, 2018).

In veel gevallen kunnen jongeren worden 'heengezonden'. Dit houdt in dat zij naar huis worden gestuurd en het proces in vrijheid mogen afwachten. Het kan dan zijn dat, in het kader van de ZSM-aanpak, de jongere een dagvaarding mee naar huis krijgt (De Jonge & Van der Linden, 2013). De werkwijze ZSM staat voor: Zo Spoedig, Selectief, Slim, Samen en Simpel Mogelijk. Met deze werkwijze wordt versnelling van de afdoening van strafzaken door het OM gerealiseerd (Veiligheidshuizen, 2013). Als de zaak wordt gedagvaard, zal de zaak voorkomen bij de kinderrechter en kan er een straf worden opgelegd. Bij verdenking van strafbare feiten waarvoor voorlopige hechtenis is toegestaan, zal de officier van justitie de invezekeringstelling bevelen (De Jonge & Van der Linden, 2013).

Het jeugdstrafrecht kent meerdere straffen. In geval van een misdrijf kan de jongere een taakstraf, een geldboete of jeugddetentie opgelegd krijgen. In geval van een overtreding kan de jongere een geldboete of taakstraf krijgen. Een taakstraf bestaat uit een werkstraf, een leerstraf of een combinatie van een leer- en werkstraf (Van der Linden et al., 2014).

Het jeugdstrafrecht kent verschillende maatregelen. De maatregelen zijn: plaatsing in een inrichting voor jeugdigen (PIJ), maatregel betreffende het gedrag van de jongere (GBM), de vrijheidsbeperkende maatregel, onttrekking aan het verkeer, ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel en schadevergoeding (Van der Linden et al., 2014). Daarnaast kan een jongere een jeugdreclasseringsmaatregel krijgen (De Jonge & Van der Linden, 2013). Voor verdere uitleg over deze maatregelen wordt er verwezen naar Van der Linden et al. (2014).

2.2 De ontwikkeling van jongeren in de leeftijd van 12 tot 14 jaar

Jongeren in de leeftijd van 12 tot 14 jaar vallen volgens Nelis en Van Sark (2009) onder de vroege adolescenten. De adolescentie is het ontwikkelingsstadium tussen de kindertijd en de volwassenheid. Dit ontwikkelingsstadium kan gezien worden als een overgangsfase en is niet erg duidelijk afgebakend. Deze periode staat in het teken van cognitieve, sociale en fysieke ontwikkelingen. Het begrip adolescentie wordt vaak gebruikt om ontwikkelingsgebieden aan te duiden. Het begrip puberteit wordt gebruikt voor de periode van rijping waarin de geslachtsdelen zich ontwikkelen. Deze periode vindt bij meisjes vaak eerder plaats dan bij jongens. Bij meisjes begint de puberteit gemiddeld als ze 11 of 12 jaar zijn en bij jongens als ze rond de 13 of 14 jaar zijn. Het verschilt per jongere wanneer de puberteit start (Tieleman, 2015). In dit onderzoek wordt er ingegaan op de cognitieve, sociaal-emotionele en morele ontwikkeling, omdat deze ontwikkelingsgebieden het meest relevant zijn voor dit onderzoek.

2.2.1 De cognitieve ontwikkeling

De hersenen van jongeren ontwikkelen zich tot het 25^e levensjaar. Jongeren hebben minder hersenverbindingen en een lagere concentratieboog dan volwassenen. Dit heeft als gevolg dat hun cognities en emoties snel kunnen veranderen en dat hun probleemoplossend vermogen minder goed ontwikkeld is. Daarnaast hebben ze moeite met plannen, organiseren en het maken van keuzes (Nelis & Van Sark, 2009). De amygdala, het deel van de hersenen die een rol speelt bij het herkennen van emoties, is bij jongeren overactief. Dit zorgt ervoor dat jongeren hun emoties minder goed onder controle hebben. Daarnaast vinden zij het lastig om empathie te tonen (Tieleman, 2015). Een ander deel van de hersenen die een rol speelt in de cognitieve ontwikkeling van jongeren is de prefrontale

cortex. Dit is het deel van de hersenen waarmee mensen denken, oordelen, inschattingen maken en impulsen beheersen. De prefrontale cortex is tijdens de adolescentie nog niet volledig ontwikkeld. Dit gebeurt pas rond het 20^e levensjaar. Dit verklaart waarom jongeren tijdens de adolescentie moeite hebben om impulsen zoals boosheid te beheersen. Dit kan leiden tot risicovolle gedragingen (Feldman, 2012). De communicatie met andere delen in de hersenen wordt tijdens de adolescentie steeds sterker, waardoor informatie makkelijker kan worden verwerkt. Dit zorgt voor een ontwikkeling van het vermogen om abstract te denken (Feldman, 2012). Volgens Rap en Weijers (2011) zijn jongeren vanaf hun 12^e levensjaar in toenemende mate in staat om abstract te denken. Zij benoemen echter dat het besef en het denken van jongeren nog niet te vergelijken zijn met dat van een volwassene. Dit komt door andere kenmerkende gedragingen tijdens de adolescentie, zoals impulsiviteit, groepsdruk of het onderschatten van risico's. Uit ander onderzoek is gebleken dat jongeren in de leeftijd van 11 tot 13 jaar aanzienlijk minder ontwikkelde cognitieve vaardigheden hebben dan jongeren in de leeftijd van 16 tot 17 jaar. Ook hebben zij in vergelijking met volwassenen meer moeite met het overzien van de gevolgen van hun gedrag (Delmage, 2013).

2.2.2 De sociaal-emotionele ontwikkeling

In de adolescentie veranderen de gedachten en gevoelens van jongeren. Nelis en Van Sark (2009) beschrijven drie stadia van de sociaal-emotionele ontwikkeling die jongeren doorlopen. Het eerste stadium is gericht op jongeren in de leeftijd van 10 tot 14 jaar. Jongeren maken zich in dit stadium los van hun ouders en gaan nieuwe relaties aan met leeftijdsgenoten. Ze zijn gevoelig voor groepsdruk. Ook kunnen ze soms erg emotioneel zijn. Daarnaast zijn jongeren erg impulsief in dit stadium. Ze denken niet na over de gevolgen van hun handelen en willen zelf beslissen wat ze willen doen. Het tweede stadium is gericht op jongeren in de leeftijd van 14 tot 16 jaar. De ontwikkeling van een eigen identiteit staat centraal. Jongeren durven af te wijken en willen graag opvallen. Er wordt veel geëxperimenteerd en grenzen worden verlegd. Jongeren vertonen in dit stadium meer risicovol gedrag. Ook kunnen ze last hebben van stemmingswisselingen. Het derde en laatste stadium is gericht op 16- tot 22-jarige jongeren. In deze periode krijgen jongeren steeds meer een eigen identiteit. Ook zijn ze minder gevoelig voor groepsdruk. Het verantwoordelijkheidsgevoel speelt in dit stadium een grote rol. Jongeren denken na over wat de gevolgen zijn van hun handelen en kunnen hier op reflecteren. Een enkele keer vervallen ze terug in gedrag uit de vorige stadia.

2.2.3 De morele ontwikkeling

Kinderen hebben vaak de moraal van de omgeving overgenomen. Tijdens de adolescentie ontwikkelen jongeren vaak een eigen moraal. Deze moraal kan zich verder ontwikkelen, omdat de hersenen zich ook verder ontwikkelen in deze periode. Jongeren kunnen op een hoger niveau nadenken over normen en waarden en over wat goed en slecht is. De adolescentie wordt gezien als een experimentele periode waarin de moraliteit nog niet vaststaat (Tieleman, 2015). Kohlberg (in Feldman, 2012, p. 453) stelt dat mensen tijdens hun morele ontwikkeling drie niveaus doorlopen. Op het eerste en laagste niveau, de preconventionele moraal, staan regels centraal die gebaseerd zijn op belonen en straffen. Op het tweede niveau, de conventionele moraal, zien mensen zichzelf als verantwoordelijke burgers van de samenleving. Vanuit deze positie bekijken zij ook morele problemen. Op het hoogste niveau, de postconventionele moraal, gebruiken mensen algemeen geldende morele principes om beslissingen te maken. Volgens de theorie van Kohlberg worden deze niveaus op een vaste volgorde doorlopen. Rond het 13^e levensjaar zijn jongeren in staat om

het hoogste niveau te bereiken. Voor hun 13^e levensjaar zijn er nog bepaalde gebreken in de cognitieve ontwikkeling, waardoor zij het hoogste niveau niet kunnen bereiken. Kohlberg benoemt dat niet iedereen in staat is om de postconventionele moraal te bereiken.

Uit ander onderzoek is gebleken dat de morele redenering van delinquenten minder ontwikkelt is dan die van niet-delinquenten (Nas, Brugman & Koops, 2006). Gibbs (in Nas, Brugman & Koops, 2006, p. 71) stelt dat een lager niveau van morele redenering niet tot risicovol gedrag leidt, tenzij iemand denkfouten vertoont. Deze denkfouten kunnen het morele oordeel loskoppelen van de realiteit. Voorbeelden van denkfouten zijn egocentrisme, iemand anders de schuld geven, uitgaan van het ergste, iets goedpraten of iets onjuist benoemen.

Het moreel kunnen redeneren heeft gevolgen voor de manier waarop jongeren naar de realiteit kijken. Een voorbeeld hiervan is de manier waarop jongeren kijken naar de besturing van het land. In de aanvang van de adolescentie zijn de opvattingen van jongeren over politiek en wetten veelal eenvoudig. Zij zien wetten bijvoorbeeld als regels waaraan men zich dient te houden. Iemand die de wet overtreedt, moet worden gestraft. Naarmate jongeren ouder worden, veranderen hun opvattingen hierover. Als jongeren rond de 18 jaar zijn, gaan zij wetten meestal als hulpmiddel zien bij tegengestelde belangen. Ook zien zij wetten als hulpmiddel om de mensenrechten te beschermen. Jongeren kunnen als zij ouder zijn vanuit meerdere invalshoeken naar vraagstukken kijken en afwegingen maken (Tieleman, 2015).

Het geweten is het vermogen om moreel te kunnen oordelen. Het geweten kan worden gezien als een stem die men vertelt om het kwade te laten en het goede te doen (Steutel & De Ruyter, 2015). In Le Sage, Stegge & Steutel (2007) stelt Le Sage dat het geweten wordt onderscheiden in cognitieve en affectieve componenten. Een gebrek aan schuldgevoel en schaamte kan een oorzaak zijn van cognitief en affectief gebrek. Volgens Stegge is de manier waarop mensen sociale informatie verwerken van groot belang bij de gewetensontwikkeling. Emoties en disregulatie van emoties spelen hierbij een belangrijke rol. Een voorbeeld van een disregulatie van emoties is een jongere die te snel boos wordt. Men noemt dit een verhoogde emotionele gevoeligheid.

2.2.4 Verschillen in de ontwikkeling

Elke jongere is uniek en de ontwikkeling verloopt dan ook bij iedere jongere anders. Er zijn altijd jongeren die op het gebied van lichamelijke, cognitieve, emotionele of morele ontwikkeling achterlopen of voorlopen. Ontwikkelingspsycholoog Westenberg (2008) stelt dat de ontwikkeling van jongeren verschillen in snelheid en dat het hierbij moeilijk is om een kalenderleeftijd als maatstaf te gebruiken. Ook stelt hij dat er sprake is van een grote toename van ernstig wangedrag tijdens de adolescentie. Het aantal gepleegde delicten neemt fors toe in deze periode. Er moet hierbij ook rekening gehouden worden met andere factoren zoals genetische kwetsbaarheid en een ongunstig pedagogisch klimaat.

Het is gebleken dat een groot deel veel van de jongeren dat voor de rechter verschijnt, achterlopen in hun ontwikkeling. Dit kan samengaan met een verstandelijke beperking of een stoornis (Rap & Weijers, 2011). Volgens Moffit (in Van Angeren, 2017, p. 6) kan jeugddelinquentie voor een aanzienlijk deel verklaard worden vanwege een onvoltooide sociale, emotionele, morele en cognitieve ontwikkeling. Moffit stelt dat deze ontwikkeling rond het 23^e levensjaar is voltooid.

2.3 Internationaal perspectief

Er is internationaal overeenstemming dat als een jongere verdacht wordt van een strafbaar feit en er strafvervolgning plaatsvindt, er rekening gehouden moet worden met de ontwikkeling. Het feit dat jongeren onder een bepaalde leeftijd niet of nauwelijks verantwoordelijkheid kunnen dragen voor strafbaar gedrag is iets wat ook in de geschiedenis naar voren is gekomen (Rap & Weijers, 2011). Opmerkelijk is het feit dat er grote verschillen zijn op het gebied van jeugdstrafrecht in de landen rondom Nederland. Deze verschillen uiten zich vooral in de leeftijd waarop jongeren strafrechtelijk kunnen worden vervolgd (De Jonge & Van der Linden, 2013). Om het vraagstuk vanuit breder perspectief te bekijken, is het van belang voor het onderzoek om te kijken naar het jeugdstrafrecht en de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens in omliggende landen.

2.3.1 Engeland

In Engeland zijn jongeren strafrechtelijk vervolgbaar als zij 10 jaar oud zijn. Jongeren onder de 18 jaar kunnen geen gevangenisstraf krijgen. Jeugdstrafrechtzaken kunnen worden geseponeerd of doorverwezen worden naar Youth Offending Teams (YOT). Als YOT niet van toepassing is, wordt de zaak doorgegeven aan de vervolginstantie (Crown Prosecution Service) die de zaak bij het Crown Court of bij het Youth Court voorlegt. Het Crown Court gaat over de zwaardere zaken. De Youth Court mag dezelfde straffen opleggen als het Crown Court, behalve de vrijheidsstraffen. In tegenstelling tot Nederland kunnen ouders in Engeland strafrechtelijk worden aangesproken op het strafbare gedrag van hun kind (De Jonge & Van der Linden, 2013).

Er zijn al meerdere aanbevelingen gedaan door bijvoorbeeld the Child Rights International Network en the United Nations Convention on the Rights of the Child's Committee om de minimale leeftijd van strafrechtelijke verantwoordelijkheid in Engeland te verhogen. Er lijkt in Engeland echter geen politieke wil te zijn om hier iets aan te doen (Delmage, 2013).

2.3.2 Duitsland

In Duitsland zijn jongeren strafrechtelijk vervolgbaar als zij 14 jaar oud zijn. Opmerkelijk in Duitsland is dat de kinderrechter bij elke minderjarige verdachte tussen 14 en 18 jaar moet vaststellen of zij de gevolgen van hun eigen handelingen hebben kunnen overzien. Als dit besef niet aanwezig is, kan de jongere niet strafrechtelijk vervolgd worden. Er kunnen echter wel civielrechtelijke maatregelen genomen worden (De Jonge & Van der Linden, 2013).

Jongeren worden door één rechter berecht (Jugendrichter). Dit wordt in Duitsland het Jugendschöffengericht genoemd, bestaande uit een één rechter en twee leken. Zwaardere zaken worden berecht door de Jugendkammer, bestaande uit drie rechters en twee leken (De Jonge & Van der Linden, 2013). In Duitsland wordt het jeugdbeleid gezien als sociale opvoeding. Het doel van het jeugdbeleid is het ondersteunen van de persoonlijke en sociale ontwikkeling van jongeren. Dit wordt gerealiseerd door achterstanden in de ontwikkeling tegen te gaan en ouders te ondersteunen (Bol, 2002).

2.3.3 België

In België kunnen jongeren tot hun 18^e levensjaar niet strafrechtelijk worden vervolgd. In uitzonderlijke gevallen kan de rechter de zaak van 16- of 17-jarige jongeren verwijzen naar een strafrechter van het volwassen strafrecht. In België is de wet betreffende jeugdbescherming de basis voor het optreden tegen jongeren die een strafbaar feit plegen. Er is in België geen sprake van een jeugdstrafrecht. De jeugdrechtbank kan echter wel

bepaalde maatregelen opleggen, zoals een ondertoezichtstelling of een plaatsing in een inrichting (De Jonge & Van der Linden, 2013). In België is er sprake van een beschermingsmodel. In 1965 kwam de wet op de jeugdbescherming waarbij de principes van het beschermingsmodel werden gehanteerd. Jongeren die een strafbaar feit plegen, moeten niet worden behandeld als volwassen criminelen, maar als jongeren die in een problematische opgroei- en opvoedingssituatie verkeren. Straffen heeft volgens deze wet geen zin, omdat jongeren nog geen schuldinzicht hebben en handelen onder invloed van externe factoren. Het plegen van strafbare feiten is vaak een gevolg van een tekort in de opvoeding (Vermeir, 2015).

2.3.4 Denemarken

In Denemarken ligt de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens op 15 jaar. Denemarken kent geen apart jeugdstrafrecht zoals Nederland, Engeland en Duitsland die kennen. Dit geldt ook voor de andere Scandinavische landen. Jongeren worden op dezelfde manier behandeld als ieder ander. Alle regelgeving in Denemarken met betrekking tot jongeren is niet gericht op vormen van straffen, maar op herstel. Er wordt geen gebruik gemaakt van vrijheidsbenemende straffen, maar van pedagogische maatregelen. Jeugdzorg ontfermt zich over de jongeren die regel overtredend en grensoverschrijdend gedrag vertonen. Voor jongeren in de leeftijd van 15 tot 17 jaar kan jeugdzorg ook een vorm van gesloten jeugdzorg inzetten. Dit is vergelijkbaar met de gesloten jeugdzorg instellingen zoals Nederland die kent (Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming, 2017).

2.4 Visies ten opzichte van de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens

In 2009 adviseerde de voormalig commissaris voor de Raad voor de Mensenrechten van Europa, Thomas Hammarberg, om de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens in Nederland te verhogen naar 14 of 15 jaar, zodat deze in lijn is met andere Europese landen. Destijds vond de minister van Justitie en Veiligheid dit niet noodzakelijk, omdat er bij het bepalen van een straf al rekening wordt gehouden met de leeftijd van een jongere (Van Angeren, 2017).

Hierna is er in 2016 een voorstel gedaan door Peter Veld, consultant van en voor de rijksoverheid. Hij heeft de opdracht gekregen om te komen tot beleidsalternatieven die bijdragen aan de effectiviteit van het ministerie van Veiligheid en Justitie. Peter Veld heeft een voorstel gedaan om de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens te verhogen naar 14 of 16 jaar. Het strafrecht moet volgens hem alleen worden ingezet als het niet anders kan. Men dient te kijken naar andere mogelijkheden om jongeren te begrenzen. Hierdoor is de discussie over de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens aangewakkerd (Veld, 2016).

Zoals in de inleiding is beschreven, heeft de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid de RSJ gevraagd om een advies uit te brengen over een verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens. De RSJ heeft hier recentelijk uitgebreid onderzoek naar gedaan. Zij adviseert om de minimumleeftijd te verhogen van 12 naar ten minste 14 jaar op basis van drie uitkomsten. Allereerst dient Nederland zich te houden aan het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Volgens dit verdrag dient er een minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens te worden aangehouden. Het VN-kinderrechtencomité stelt dat het gangbaar is dat de strafrechtelijke minimale leeftijdsgrens op minstens 14 jaar ligt. Ten tweede stelt de RSJ dat een jongere pas strafvervolgning kan ondergaan als hij competent genoeg is om de gevolgen van zijn handelen te overzien. Ten derde moet een jongere

snappen wat er tijdens het strafproces gebeurt. Hij moet snappen wat er van hem wordt verwacht en hij moet zijn stem kunnen laten horen. Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat jongeren pas vanaf hun 14^e levensjaar begrijpen wat er gebeurt tijdens een strafproces. Op grond van deze drie uitkomsten adviseert de RSJ om de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens te verhogen naar ten minste 14 jaar (Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming, 2017).

Raymond de Roon, voormalig lid van de Tweede Kamerfractie van de PVV, heeft in april 2009 een wetsvoorstel ingediend om de leeftijdsgrenzen in het jeugdstrafrecht te verlagen. De Roon wil de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens verlagen van 12 naar 10 jaar. Daarnaast wil hij de bovengrens verlagen van 18 naar 16 jaar. Volgens De Roon is de leeftijd waarop jongeren hun eerste delict plegen steeds lager komen te liggen. Hij stelt dat de jongeren van tegenwoordig zijn verhard. Jongeren plegen hun eerste delict soms al op hun 10^e en 11^e levensjaar. Ook stelt hij dat jongeren zich ervan bewust zijn dat zij lagere straffen krijgen als zij voor hun 18^e levensjaar een delict plegen. Dit zien zij als beweegreden om meerdere delicten op jongere leeftijd te plegen. Door de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens te verlagen, kan er volgens De Roon eerder worden ingegrepen (Van der Bijl, 2010). De onderzoekers konden echter geen concrete cijfers vinden van De Roon waarop voorgaande informatie is gebaseerd. Dit in tegenstelling tot het onderzoeksrapport van de RSJ over de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens. Deze cijfers zijn reeds in paragraaf 1.2 benoemd. Dit heeft als consequentie dat de onderzoekers meer belang hechten aan de informatie van de RSJ.

Vanuit ontwikkelingspsychologisch onderzoek blijkt dat jongeren van 12 tot 14 jaar zichzelf nog niet zien als burgers die verantwoording moeten afleggen voor hun gedrag tegenover de overheid. Dit heeft te maken met het feit dat zij nog niet abstract kunnen denken. Zij leggen verantwoording af tegenover hun directe omgeving, zoals hun ouders en leraren. Het begrip wet en overheid moet zich nog verder ontwikkelen. Dit komt mede doordat zij niet bekend zijn met de wet en overheid. Jongeren begrijpen meestal niet wat er gebeurt tijdens het strafproces. Ook beseffen jongeren nauwelijks wat er van hen wordt verwacht (Rap & Weijers, 2011).

De Engelse Barry Goldson is professor criminologie en sociaal beleid. Hij kijkt vanuit criminologisch en sociologisch perspectief naar de verantwoordelijkheid van jongeren die strafbare feiten hebben gepleegd (Church, Goldson & Hindley, 2013). Bij het kijken naar de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van een jongere kijkt Goldson naar de criminele intentie die een jongere heeft. Door de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens op 10 jaar te zetten, impliceert dit volgens hem dat jongeren vanaf deze leeftijd het onderscheid kunnen maken tussen goed en fout en dat ze volledig verantwoordelijk kunnen worden gesteld voor hun daden. Goldson vindt het opmerkelijk dat jongeren in Engeland vanaf hun 10^e levensjaar wel strafrechtelijk vervolgd kunnen worden, terwijl zij pas op hun 16^e zelf toestemming mogen geven over medische behandelingen, op hun 17^e auto mogen rijden en op hun 18^e mogen stemmen. Goldson vindt dat de lage strafrechtelijke leeftijdsgrens de integriteit van de wet onderuit haalt. Hij is daarom voor de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens in Engeland. Naar welke leeftijd de grens moet worden opgehoogd, laat hij aan anderen over (Goldson, 2009).

De Engelse Enys Delmage is consultant op het gebied van forensische jeugdpsychiatrie. Delmage is voor de verhoging van de leeftijd waarop een jongere strafrechtelijke

verantwoordelijkheid kan dragen. Hij kijkt vanuit het medisch-juridische perspectief naar dit vraagstuk. Door vanuit de neurowetenschap te kijken, wil hij de ontwikkeling van jongeren begrijpen. Volgens Delmage hebben vertragingen op het gebied van de cognitieve en emotionele ontwikkeling invloed op het maken van beslissingen en controleren van impulsen. Hij stelt dat jongeren in de leeftijd van 14 en 15 jaar niet bekwaam genoeg zijn om het strafproces te ondergaan. Deze jongeren zijn nog volop in ontwikkeling. Men zou kunnen stellen dat jongeren in de leeftijd van 16 en 17 jaar wel over deze capaciteiten beschikken, tenzij er tijdens het strafproces anders kan worden aangetoond (Delmage, 2013). Ook suggereert hij dat men moet kijken naar de gehele ontwikkeling van jongeren en niet naar een willekeurige leeftijd (Church, Goldson & Hindley, 2013). Ontwikkelingspsycholoog Westenberg vindt net als Delmage dat er gekeken moet worden naar de individuele ontwikkeling van jongeren en dat een kalenderleeftijd niet als maatstaaf kan worden gebruikt.

2.5 Conclusie

De literatuur met elkaar vergelijkend, valt op dat de hersenen tijdens de adolescentie onderhevig zijn aan vele veranderingen en ontwikkelingen. Jongeren zijn in toenemende mate in staat om abstract te denken. Jongeren hebben in de periode van de adolescentie moeite het met reguleren van emoties en impulsen, wat kan leiden tot risicovol en strafbaar gedrag. Het is gebleken dat jongeren in de leeftijd van 12 tot 14 jaar nog niet volledig in staat zijn om de gevolgen van hun handelen te overzien. Het besef en het denken van jongeren is nog niet te vergelijken met dat van volwassenen. Uit de verschillende literatuur kan ook worden geconcludeerd dat het tempo van de ontwikkeling van jongeren aanzienlijk verschilt. Deze bovenstaande informatie wordt meegenomen tijdens het veldonderzoek. Aan de respondenten wordt gevraagd in hoeverre zij zich kunnen vinden in bovenstaande informatie.

Jongeren die voor de rechter verschijnen, lopen vaak achter in hun ontwikkeling. Daarnaast is er bij deze jongeren veelal sprake van een stoornis of een verstandelijke beperking. Ook is naar voren gekomen dat deze jongeren achterlopen in hun morele ontwikkeling. Op grond van bovenstaande kennis kan gesteld worden dat jongeren over het algemeen rond hun 14^e levensjaar in staat zijn om in te zien wat het betekent om voor de rechter te verschijnen. Zij zijn nog niet competent genoeg om strafvervolgning te ondergaan. Bovenstaande literatuur heeft tot nieuwe inzichten geleid. Deze inzichten worden meegenomen in het instrument om te kijken of de respondenten dit herkennen en beamen. Er wordt gevraagd in hoeverre de respondenten jongeren in de leeftijd van 12 tot 14 jaar competent genoeg vinden om strafvervolgning te ondergaan.

Uit de literatuur over de geschiedenis van het Nederlandse jeugdstrafrecht is gebleken dat er verschillende opvattingen zijn geweest over de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens. Ook vanuit internationaal perspectief blijken er grote verschillen te zijn in de organisatie van het jeugdstrafrecht en de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens. Opvallend is dat, op Engeland na, de beschreven landen een hogere minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens hanteren dan Nederland. Het verhogen van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens in Nederland zou meer in overeenstemming zijn met de gehanteerde leeftijdsgrenzen van de omringende landen.

De verschillende visies hebben bruikbare inzichten opgeleverd voor het onderzoek. Er zijn veel argumenten voor de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens, zowel in Nederland als in Engeland. Er zijn geen visies bekend van deskundigen in de andere

omringende landen. Dit komt wellicht doordat hier geen discussie is (geweest) over de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens. Het is opvallend dat er vanuit de literatuur weinig argumenten zijn tegen de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens. In het veldonderzoek wordt gekeken of de visies van de respondenten aansluiten bij de uitkomsten van deze literatuur. De visies die zijn voortgekomen uit de literatuur worden tijdens het veldonderzoek niet benoemd, om zo de respondenten niet te beïnvloeden.

Enerzijds zou men kunnen overwegen om de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens te verhogen, omdat uit de literatuur naar voren is gekomen dat jongeren pas rond hun 14^e levensjaar competent genoeg zijn om strafvervolgning te ondergaan. Anderzijds is de ontwikkeling van jongeren in deze leeftijdscategorie onderhevig aan veranderingen, wat maakt dat zij sneller risicovolle gedragingen laten zien. Door het verhogen van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens zou men de grip op deze jongeren kunnen verliezen, omdat zij niet meer strafrechtelijk verantwoordelijk kunnen worden gesteld voor hun daden en niet meer kunnen worden vervolgd. Dit levert een dilemma op. In het veldonderzoek wordt gekeken hoe de respondenten tegen dit dilemma aankijken. Het dilemma wordt aan hen voorgelegd.

3 Methode

In dit hoofdstuk worden de keuzes die tijdens de uitvoering van het onderzoek gemaakt zijn, verantwoord. Allereerst wordt de typering van het onderzoek weergegeven in paragraaf 3.1. Hierna worden de respondenten in paragraaf 3.2 beschreven en het onderzoeksinstrument in paragraaf 3.3. Daarna staat de gegevensverzameling beschreven in paragraaf 3.4 en tot slot komt het analyseplan aan bod in paragraaf 3.5.

3.1 Typering onderzoek

Dit onderzoek is een kwalitatief behoefteonderzoek. Kenmerkend voor een kwalitatief onderzoek is dat de onderzoekers van binnenuit zicht willen krijgen op hoe betrokkenen naar de situatie kijken. Bij een behoefteonderzoek is het van belang om de verschillen tussen een bestaande en een gewenste situatie te inventariseren (Migchelbrink, 2016). De RvdK heeft behoefte aan inzichten in de verschillende visies met betrekking tot de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens, zodat zij een standpunt in kunnen nemen. De huidige minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens in Nederland ligt op 12 jaar. In dit onderzoek is geïnterviewd of de verhoging van deze minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens wenselijk is. Er is gekeken hoe relevante betrokkenen kijken naar de huidige situatie en welke leeftijdsgrens volgens hen wenselijk is. Er is in dit onderzoek gebruik gemaakt van instrumenten die subjectieve behoeften inventariseren. Subjectieve behoeften zijn behoeften zoals de betrokkene die zelf ziet. Subjectieve behoeften zijn bij het uitvoeren van een behoefteonderzoek van belang (Migchelbrink, 2016).

3.2 Respondenten

Voor dit onderzoek zijn er verschillende respondenten benaderd. Om de anonimiteit te waarborgen is ervoor gekozen om de persoonlijke gegevens van de respondenten niet weer te geven. De eerste respondentgroep betreft medewerkers van de RvdK Noord-Nederland. Er is voor gekozen om medewerkers met verschillende functies en aantal gewerkte dienstjaren te betrekken bij het onderzoek, zodat er meerdere perspectieven op het vraagstuk naar voren kwamen. De dienstjaren variëren van 2 tot 21 jaar. Er zijn zeven raadsonderzoekers, een gedragsdeskundige en een coördinator taakstraffen gevraagd. Er is voor gekozen om raadsonderzoekers te benaderen, omdat zij persoonlijk in contact staan met de jongeren tijdens een strafonderzoek. De gedragsdeskundigen zijn uitgenodigd, omdat zij expertise hebben op het gebied van de ontwikkeling van jongeren. Zij hebben over het algemeen geen persoonlijk contact met de jongere. Tijdens multidisciplinaire overleggen denken zij mee met de raadsonderzoeker en bekijken zij samen met de raadsonderzoeker wat het beste is voor de ontwikkeling van de jongere. Omdat niet alle gedragsdeskundigen aanwezig konden zijn, was er één gedragsdeskundige aanwezig die voorafgaand de visies van de overige gedragsdeskundigen heeft geïnterviewd. De coördinatoren taakstraffen zijn benaderd, omdat zij in contact staan met de jongeren bij de uitvoering van de taakstraffen. Omdat de coördinatoren taakstraffen afwezig waren op het geplande moment van het focusgroepinterview, is er een halfgestructureerd interview afgenomen met één coördinator taakstraffen om ook zijn perspectief mee te nemen.

Als tweede respondentgroep zijn relevante betrokkenen buiten de organisatie van de RvdK gevraagd. Er is gekozen om ook relevante betrokkenen buiten de organisatie te vragen, omdat dit een meer volledig beeld geeft van de situatie. Er worden namelijk meerdere perspectieven vanuit verschillende functies meegenomen. Er is gekozen om een jeugdreclasserder te vragen, omdat hij expertise heeft op het gebied van jeugdstrafrecht en

dagelijks in contact staat met delinquente jongeren. De jeugdreclasseerder is werkzaam bij Jeugdbescherming Noord. Er is gekozen voor een orthopedagoog, omdat zij expertise heeft op het gebied van de ontwikkeling van jongeren. Tevens komt zij dagelijks in contact met delinquente jongeren, omdat zij werkzaam is bij Het Poortje Jeugdinrichtingen. Er is gekozen voor een politieagent, omdat hij met jongeren werkt die in aanraking komen met de politie. De politieagent is Operationeel Expert Wijk, thema Jeugd en Gezin. De dienstjaren van bovenstaande respondenten variëren van 7 tot 20 jaar. In verband met de privacy wordt er geen verdere informatie gegeven over de respondenten. De onderzoekers wilden ook graag een kinderrechtter benaderen voor een interview, maar vanwege de vele verzoeken die de rechtbank krijgt, was dit helaas niet mogelijk.

Tot slot is ervoor gekozen om niet-delinquente jongeren in de leeftijd van 12 tot 14 jaar te betrekken in het onderzoek. Het was niet mogelijk om delinquente jongeren in deze leeftijdscategorie te benaderen. Omdat het onderzoek gericht is op jongeren in deze leeftijdscategorie is het van belang geweest om ook hun visies mee te nemen in het onderzoek. De jongeren die zijn ondervraagd, zitten in een eerste klas van het middelbaar onderwijs. Er zijn twee scholen benaderd. Op verzoek zijn de namen en de plaatsen van de scholen niet benoemd in het onderzoeksrapport. Eén eerste klas was een gedifferentieerde vmbo+ klas. Dit houdt in dat het niveau in de klas varieert van basisberoepsgerichte leerweg tot vwo. Er waren zeven meisjes en vijftien jongens aanwezig in de leeftijd van 12 en 13 jaar. De andere eerste klas was een havo/atheneum groep met veertien meisjes en tien jongens in de leeftijd van 12 en 13 jaar. In verband met de privacy wordt er geen verdere informatie gegeven over de respondenten.

3.3 Onderzoeksinstrument

Voor dit onderzoek is er gebruik gemaakt van verschillende dataverzamelingstechnieken. Er is gekozen voor een focusgroepinterview, halfgestructureerde interviews en een groepsdiscussie.

Voor de medewerkers van de RvdK is gekozen voor een focusgroepinterview. Hier is voor gekozen omdat er gebruik kan worden gemaakt van de interactie tussen respondenten. Hierdoor kan meer informatie verkregen worden dan bij een individueel interview. Een kenmerk van een focusgroepinterview is dat het accent op één thema ligt. Binnen een focusgroepinterview wordt er gewerkt volgens een volgorde van vragen, maar deze kan in de loop van het gesprek worden veranderd (Migchelbrink, 2016). De vragenlijst is van tevoren in grote lijnen opgesteld, zodat er enige structuur kon worden gegeven aan het focusgroepinterview. De complete vragenlijst is weergegeven in bijlage 1. In deze vragenlijst komen de volgende hoofdonderwerpen aan bod: de ontwikkeling van de jeugdige dader, de visies ten opzichte van de huidige minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens, de visies ten opzichte van de advisering van de verhoging hiervan en het standpunt dat de RvdK kan innemen. Het halfgestructureerde interview met de coördinator taakstraffen is te vinden in bijlage 2.

Voor de jeugdreclasseerder, de orthopedagoog en de politieagent zijn halfgestructureerde interviews opgesteld. Bij een halfgestructureerd interview liggen de volgorde van de vragen en formulering van de antwoorden niet vast. Door een halfgestructureerd interview te houden, kan de respondent door middel van zijn eigen expertise richting geven aan de antwoorden. De onderzoekers hebben interesse getoond en hebben doorgevraagd om meer diepgang te geven aan het halfgestructureerde interview. Door deze

dataverzamelingstechniek toegepast te hebben, was er tijdens het halfgestructureerde interview de gelegenheid voor persoonlijk opvattingen en ervaringen van de respondenten (Migchelbrink, 2016). Net als bij het focusgroepinterview is er van tevoren een vragenlijst opgesteld. Deze vragenlijsten zijn te vinden in bijlage 3, 4 en 5. In deze vragenlijst komen de volgende hoofdonderwerpen aan bod: de ontwikkeling van de jeugdige dader, de visies ten opzichte van de huidige minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens, de visies ten opzichte van de advisering van de verhoging hiervan en het standpunt dat de RvdK kan innemen.

Voor de jongeren is gekozen voor een groepsdiscussie. Een groepsdiscussie kan worden ingezet om verschillende informatie te verkrijgen over het thema. Tijdens een groepsdiscussie worden ervaringen en visies met elkaar uitgewisseld. Uit een groepsdiscussie kunnen verschillende perspectieven naar voren komen. Er wordt duidelijk hoe de respondenten vanuit hun beleavingswereld naar het thema kijken (Migchelbrink, 2016). De groepsdiscussie is voorbereid door van tevoren vragen op te stellen. Hier is voor gekozen om zo meer structuur aan te kunnen brengen tijdens het gesprek. Voorafgaand aan de groepsdiscussie is het onderwerp geïntroduceerd aan de jongeren. Tijdens de groepsdiscussie hebben de onderzoekers alle jongeren bij de groepsdiscussie betrokken en het proces bewaakt. De vragenlijst en een meer gedetailleerde beschrijving van de uitvoering van de groepsdiscussie is te vinden in bijlage 6. In deze vragenlijst komen de volgende hoofdonderwerpen aan bod: de ontwikkeling van de jeugdige dader, de visies ten opzichte van de huidige minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens en de visies ten opzichte van de advisering van de verhoging hiervan.

Er is gekozen voor verschillende dataverzamelingstechnieken, zodat er met verschillende methodes naar hetzelfde onderwerp kon worden gekeken. Omdat het onderzoek onder andere gaat over het in kaart brengen van de visies van de respondenten is het belangrijk dat de onderzoekers door konden vragen. Er werden open vragen gesteld, waardoor eigen meningen gedeeld konden worden. Een focusgroepinterview, een halfgestructureerd interview en een groepsdiscussie zijn betere dataverzamelingstechnieken om informatie te krijgen dan bijvoorbeeld een enquête waarbij de vragen en antwoorden veelal vaststaan. Het gebruik maken van verschillende dataverzamelingstechnieken en verschillende respondentengroepen, ook wel triangulatie genoemd, verhoogd de validiteit van dit onderzoek (Migchelbrink, 2016). Validiteit heeft volgens Migchelbrink (2016) te maken met de vraag: wordt in het onderzoek vastgelegd wat het onderzoek beoogde vast te leggen? Om de validiteit van het onderzoek te verhogen hebben de onderzoekers de respondenten gevraagd om de analyse van resultaten te controleren. Dit wordt ook wel member check genoemd (Migchelbrink, 2016). Dit is gedaan bij één respondentengroep, namelijk de relevante betrokkenen van buiten de organisatie van de RvdK. De onderzoekers hebben ervoor gekozen om alleen een member check te doen bij de relevante betrokkenen van buiten de organisatie van de RvdK, omdat bij hen halfgestructureerde interviews zijn afgenomen. Deze interviews zijn individueel afgenomen, waardoor er eenvoudig een member check kon worden gedaan. Dit in tegenstelling tot een focusgroepinterview en een groepsdiscussie. Hierbij is het moeilijker om te herleiden welke respondent wat heeft gezegd en om dit te checken.

Volgens Migchelbrink (2016) is betrouwbaarheid het vertrouwen in de manier waarop in het onderzoek gewerkt is. De onderzoekers moeten inzichtelijk, controleerbaar, nauwkeurig en zorgvuldig werken. De betrouwbaarheid van dit onderzoek is verhoogd, doordat het

focusgroepinterview is opgenomen met opnameapparatuur. Deze opnameapparatuur is door de onderzoekers eerst getest tijdens een lesbijeenkomst. Er is gecheckt of de opname achteraf van goede kwaliteit was en de stemmen goed hoorbaar waren. Om niet gestoord te worden tijdens het focusgroepinterview hebben de onderzoekers een geschikte ruimte uitgekozen en gereserveerd. Dit heeft de betrouwbaarheid van het onderzoek verhoogd. Om de kans op vertekeningen te verkleinen, zijn de interviews een dag erna uitgewerkt.

3.4 Procedure gegevensverzameling

Allereerst zijn er in samenwerking met de opdrachtgever interviewvragen opgesteld voor het focusgroepinterview met de medewerkers van de RvdK. De onderzoekers zijn samen met de opdrachtgever persoonlijk bij de medewerkers langs geweest om naar hun interesse over het onderwerp te vragen. De onderzoekers hebben aan de medewerkers een introductie gegeven op het onderwerp van het onderzoeksrapport. Vervolgens is er geïnventariseerd wanneer de meeste medewerkers beschikbaar waren voor het focusgroepinterview. In overleg met de medewerkers is er een tijdstip en datum gepland om een zo hoog mogelijke respons te krijgen. Ter bevestiging van de afspraak hebben alle medewerkers een mail ontvangen. In deze mail is nogmaals een introductie gegeven over het onderwerp dat tijdens het focusgroepinterview centraal zou staan. Twee weken voor het focusgroepinterview is er per mail een vergaderverzoek verstuurd met hierin de informatie over het tijdstip en de locatie.

De relevante betrokkenen van buiten de organisatie van de RvdK zijn allereerst benaderd door de opdrachtgever per mail. In deze mail heeft de opdrachtgever het onderwerp en de onderzoekers geïntroduceerd met de vraag of de onderzoekers hen mochten benaderen voor een interview. Hier is voor gekozen omdat de opdrachtgever de respondenten kent vanuit zijn professionele netwerk. Hierdoor zouden de respondenten wellicht eerder bereid zijn om mee te werken aan een interview. Na toestemming van de respondenten hebben de onderzoekers telefonisch een afspraak gemaakt voor het interview. De interviews zijn met toestemming van de respondenten opgenomen.

Er is telefonisch contact opgenomen met twee middelbare scholen om te vragen of zij open stonden voor een groepsdiscussie. De onderzoekers hebben een mailadres gekregen van een coördinator leerlingzaken en een mentordocent. Er is vervolgens mailcontact geweest met hen om een afspraak te maken. De groepsdiscussies hebben plaatsgevonden in een van de klaslokalen op de school. Hierbij was een docent aanwezig. De groepsdiscussies zijn met toestemming van de respondenten en de docenten opgenomen. Hierna zijn de uitkomsten uitgeschreven. Het focusgroepinterview, de halfgestructureerde interviews en de groepsdiscussies hebben plaatsgevonden in een rustige ruimte.

3.5 Analyseplan

Om de uitkomsten van de onderzoeksinstrumenten overzichtelijk te maken, is er gekozen om deze op te delen in hoofdonderwerpen. De resultaten zijn per respondentgroep verwerkt. Elke respondentgroep is gekoppeld aan een deelvraag. De uitkomsten van de onderzoeksinstrumenten zijn uitgeschreven per hoofdonderwerp. De informatie die uit het onderzoeksinstrument is voortgekomen, is geanalyseerd. De verworven informatie is zorgvuldig geselecteerd. De onderzoekers hebben gekeken naar tekstfragmenten die betrekking hebben op één of meer van de hoofdonderwerpen. Daarnaast hebben de

onderzoekers de antwoorden van de respondenten met elkaar vergeleken. Hierbij zijn de verschillen, overeenkomsten en opvallendheden tussen de hoofdonderwerpen genoteerd.

Het focusgroepinterview met de medewerkers van de RvdK is gekoppeld aan deelvraag 1: 'Hoe kijken medewerkers van de Raad voor de Kinderbescherming Noord-Nederland (raadsonderzoekers, gedragsdeskundigen en coördinatoren taakstraffen) naar de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens?' De hoofdonderwerpen van het focusgroepinterview zijn de ontwikkeling van de jeugdige dader, de visies ten opzichte van de huidige minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens, de visies ten opzichte van de advisering van de verhoging hiervan en het standpunt dat de RvdK kan innemen.

De halfgestructureerde interviews met de relevante betrokkenen van buiten de organisatie van de RvdK zijn gekoppeld aan deelvraag 2: 'Hoe kijken relevante betrokkenen (jeugdreclasseerder, orthopedagoog en politieagent) van buiten de organisatie van de Raad voor de Kinderbescherming naar de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens?' De hoofdonderwerpen van de halfgestructureerde interviews zijn de ontwikkeling van de jeugdige dader, de visies ten opzichte van de huidige minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens, de visies ten opzichte van de advisering van de verhoging hiervan en het standpunt dat de RvdK kan innemen.

De groepsdiscussie met de jongeren is gekoppeld aan deelvraag 3: 'Hoe kijken 12- tot 14-jarige jongeren naar de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens?' De hoofdonderwerpen van de groepsdiscussie zijn de ontwikkeling van de jeugdige dader, de visies ten opzichte van de huidige minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens en de visies ten opzichte van de advisering van de verhoging hiervan.

4 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de uitkomsten van het onderzoek weergegeven per respondentgroep aan de hand van de hoofdonderwerpen die bij de deelvragen horen. In paragraaf 4.1 worden de resultaten van het focusgroepinterview met de medewerkers van de RvdK besproken en het halfgestructureerde interview met de coördinator taakstraffen. Hierna worden in paragraaf 4.2 de resultaten van de halfgestructureerde interviews met relevante betrokkenen van buiten de organisatie van de RvdK besproken. Tot slot worden in paragraaf 4.3 de resultaten van de groepsdiscussies met de jongeren weergegeven.

4.1 Medewerkers RvdK

Deelvraag 1 is gekoppeld aan deze respondentgroep en luidt als volgt: ‘Hoe kijken medewerkers van de Raad voor de Kinderbescherming Noord-Nederland (raadsonderzoekers, gedragsdeskundigen en coördinatoren taakstraffen) naar de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens?’

De ontwikkeling van de jeugdige dader

Uit het focusgroepinterview is naar voren gekomen dat de RvdK relatief weinig strafzaken heeft van jongeren in de leeftijd van 12 tot 14 jaar. Op de vraag of jongeren in deze leeftijdscategorie competent genoeg zijn om strafvervolgning te ondergaan, gaven medewerkers van de RvdK aan dat het afhangt van het functioneren van de specifieke jongere. Zij benoemden dat de ene 12-jarige de andere 12-jarige niet is. De gedragsdeskundige vroeg zich af in hoeverre jongeren in deze leeftijdscategorie verantwoordelijk gesteld kunnen worden voor hun gedrag en in hoeverre zij oorzaak-gevolgrelaties kunnen leggen. Zij vraagt zich af of de hersenen al genoeg zijn ontwikkeld. Er wordt benoemd dat het raadsonderzoek kan bijdragen aan de oorzaak-gevolgontwikkeling van de jongere. De raadsonderzoekers gaven aan dat een 12-jarige jongere wel een signaal mag ontvangen als de grens wordt overschreden. De jongere moet volgens hen zelf ervaren dat hij het anders moet doen. Ook benoemden zij dat jongeren in deze leeftijdscategorie echt wel weten wanneer zij iets strafbaars doen. De raadsonderzoekers en de gedragsdeskundige vinden het belangrijk om te kijken of de jongere inziet wat hij gedaan heeft om te beoordelen of diegene competent genoeg is om strafvervolgning te ondergaan. Zij vinden dat er altijd de afweging moet worden gemaakt of de jongere de consequenties kan ervaren en of een straf niet averechts werkt. De coördinator taakstraffen vindt dat jongeren in deze leeftijdscategorie niet competent genoeg zijn om strafvervolgning te ondergaan. De hersenen van deze jongeren zijn volgens hem nog volop in ontwikkeling. Dit argument komt overeen met wat de gedragsdeskundige zegt en met wat er in de literatuur wordt gezegd over de cognitieve ontwikkeling. Hij benoemde dat het lastig is om in te schatten wanneer jongeren verantwoordelijk gesteld kunnen worden voor hun daden.

Visies ten opzichte van de huidige minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens

Zes raadsonderzoekers vinden de huidige minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens goed. Een gedragsdeskundige en een raadsonderzoeker betwijfelen het. Zij vragen zich af of de huidige strafrechtelijke leeftijdsgrens recht doet aan de ontwikkeling van de jongere in deze leeftijdscategorie en of zij de gevolgen van hun handelen kunnen overzien. Andere raadsonderzoekers gaven als argument dat 12 jaar een passende leeftijd is omdat jongeren in deze leeftijdscategorie worden blootgesteld aan veel veranderingen. Ze maken bijvoorbeeld de overgang naar het voortgezet onderwijs. Daarnaast werd genoemd dat het

strafrecht ook een middel is om de normen en waarden van de maatschappij mee te geven aan de jongere. Ook werd er benoemd dat het strafrecht er ook is voor de slachtoffers. Volgens hen moet er recht worden gedaan aan de slachtoffers ongeacht de leeftijd van de dader. De coördinator taakstraffen vindt de huidige minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens niet goed. Hij vindt jongeren van 12 tot 14 jaar te jong voor het jeugdstrafrecht.

Visies ten opzichte van de advisering van de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens

De gedragsdeskundige neigt meer naar het verhogen van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens. Zij vindt jongeren in deze leeftijdscategorie al zo kwetsbaar en ze lopen op hun tenen door alle veranderingen. De gedragsdeskundige benoemde het volgende: 'Hebben zij dan niet juist hulp nodig in plaats van straf, omdat zij zo kwetsbaar zijn? Is de strafrechtelijke aanpak juist of kan het op een andere manier?' Zij vraagt zich af wat de meerwaarde in pedagogisch opzicht is van straffen in deze leeftijdscategorie. Bij het inventariseren van de meningen van haar collega-gedragsdeskundigen kwam naar voren dat zij zich dit ook afvragen. Zij gaven aan dat de huidige minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens wel houvast biedt. Andere raadsonderzoekers die bij het focusgroepinterview aanwezig waren, beamen dit. Jongeren zijn volgens hen nu wel in beeld bij de RvdK. De coördinator taakstraffen is het eens met het advies om de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens te verhogen. Volgens hem is er bij jongeren in de leeftijd van 12 tot 14 jaar die een strafbaar feit plegen, vaak sprake van achterliggende problematiek. Er moet volgens hem wel ingezet worden op deze problematiek, maar het jeugdstrafrecht is hierbij niet het juiste middel. Van de hulpmiddelen die er zijn, vindt hij dat het jeugdstrafrecht het laatste hulpmiddel is dat moet worden ingezet. Het dilemma dat uit de literatuur naar voren is gekomen, is voor coördinator taakstraffen geen dilemma. Hij vindt het niet erg dat er strafrechtelijk gezien geen grip is op jongeren in deze leeftijdscategorie. Er moet hiervoor volgens hem andere hulpverlening worden ingezet die gericht is op gedragsverandering.

Het standpunt dat de RvdK kan innemen

Een eenduidig standpunt of de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens verhoogd moet worden, kan niet worden ingenomen volgens de medewerkers van de RvdK. Wel kan gesteld worden dat als de leeftijdsgrens wordt verhoogd, er volgens de medewerkers van de RvdK goed gekeken moet worden naar een alternatief voor 12- tot 14-jarige jongeren. Er werd benoemd: 'Als er tot verhoging wordt overgegaan, zijn er nog 110 vragen. Dit kan niet zomaar worden besloten.' De raadsonderzoekers en de gedragsdeskundige gaven aan dat de keuze die uiteindelijk wordt gemaakt, pedagogisch gezien het meest verantwoord moet zijn. Zij konden geen antwoord geven op wat pedagogisch het meest verantwoord is. Tijdens het focusgroepinterview wordt er door de raadsonderzoekers en de gedragsdeskundige gediscussieerd over een tussenoplossing. Er zal volgens hen bijvoorbeeld meer gekeken moeten worden of de jongeren überhaupt competent genoeg zijn om strafrechtelijk vervolgd te kunnen worden. Ook benoemden zij dat er vaker gekozen zou kunnen worden voor een sepot of een terug verwijzing naar Halt. De coördinator taakstraffen benoemde dat de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens in de meeste omringende landen op minimaal 14 jaar ligt. Hij vindt dat de RvdK hierin mee moet gaan.

4.2 Relevante betrokkenen buiten de organisatie van de RvdK

Deelvraag 2 is gekoppeld aan deze respondentgroep en luidt als volgt: 'Hoe kijken relevante betrokkenen (jeugdreclasseerder, orthopedagoog en politieagent) van buiten de organisatie van de Raad voor de Kinderbescherming naar de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens?'

De ontwikkeling van de jeugdige dader

Uit het interview met de jeugdreclasseerder van Jeugdbescherming Noord kwam naar voren dat hij relatief weinig tot geen zaken heeft van jongeren in de leeftijd van 12 tot 14 jaar. Als voorbeeld gaf hij aan dat één op de twintig zaken jongeren zijn in deze leeftijdscategorie. De jeugdreclasseerder is van mening dat jongeren in deze leeftijdscategorie niet snappen wat strafvervolging inhoudt. Volgens hem is het geweten van de jongeren op deze leeftijd nog niet voldoende ontwikkeld. Ook zegt hij dat deze jongeren moeite hebben met het overzien van de gevolgen van hun gedrag. Hij vindt jongeren in deze leeftijd impulsief, omdat ze reageren vanuit primaire gevoelens en emoties. De jeugdreclasseerder vindt niet dat er een harde grens getrokken kan worden over wanneer een jongere wel of niet competent genoeg is om strafvervolging te ondergaan. Net als de medewerkers van de RvdK vindt hij dat de ene 12-jarige jongere de andere 12-jarige jongere niet is. Daarnaast gaf hij aan dat 12-jarige jongeren over het algemeen nog erg kwetsbaar zijn. Daarentegen zei hij dat 14-jarige jongeren meer hebben meegemaakt en dat zij meer draagkracht hebben. Hij is van mening dat zij kunnen nadenken over hun gedrag en wat dit voor consequenties kan hebben. Ook kunnen jongeren vanaf 14 jaar volgens hem beter worden aangesproken op hun eigen verantwoordelijkheden.

Uit het interview met de orthopedagoog van Het Poortje Jeugdinrichtingen kwam naar voren dat zij vrijwel nooit jongeren in de leeftijd van 12 tot 14 jaar ziet binnen Het Poortje Jeugdinrichtingen. Een enkeling is 14 jaar. Zij vindt dat de ontwikkeling van jongeren van 12 tot 14 jaar niet te vergelijken is met elkaar. Het is opvallend dat ook zij benoemde dat de ene 12-jarige jongere de andere 12-jarige jongere niet is. Net zoals in de literatuur naar voren is gekomen, stelt zij dat jongeren in deze leeftijd onderhevig zijn aan vele ontwikkelingen. Zij benoemde dat de identiteitsontwikkeling centraal staat bij jongeren in deze leeftijdscategorie. Het is daarom volgens haar van belang om stigmatisering in deze periode te voorkomen. Zij gaf aan dat de jongeren die strafrechtelijk vervolgd worden, niet direct het gevoel moeten krijgen dat zij een crimineel zijn.

Net als bovenstaande relevante betrokkenen vindt de politieagent dat de ontwikkeling per jongere verschillend is. Hij gaf aan dat de ene 14-jarige jongere de andere 14-jarige jongere niet is. De politieagent is, net als de jeugdreclasseerder, van mening dat jongeren in deze leeftijdscategorie impulsief kunnen zijn en de gevolgen van hun handelen moeilijk kunnen overzien.

Visies ten opzichte van de huidige minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens

De jeugdreclasseerder vindt de huidige minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens van 12 jaar goed. Volgens hem weet een 12-jarige jongere wat hij wel en niet mag doen. Hij vindt het van belang dat er op jonge leeftijd grenzen worden gesteld.

Uit het interview met de orthopedagoog kwam naar voren dat het voor de huidige praktijk niet veel uitmaakt wat de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens is. Zij is van mening dat het wel goed is dat jongeren van 12 tot 14 jaar op dit moment in de peiling worden gehouden. Zij gaf

aan dat men erg neigt naar duidelijkheid wat betreft een leeftijdsgrens, want dan is het voor iedereen helder. Zij benoemde dat leeftijd maar een keuze is die soms niet samengaat met de inhoud die geprobeerd wordt te benaderen.

De politieagent is van mening dat er wel een minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens moet worden gehanteerd. Hij gaf aan dat het in de wet nodig is om grenzen te hanteren. Dit is volgens hem echter wel lastig. Er moet specifiek per individu gekeken worden naar de situatie van een jongere. Dit kan nog meer en beter worden gedaan volgens hem. Men mag hierin flexibeler en creatiever zijn. Hij zei hierover het volgende: 'Er moet gekeken worden wat er echt aan de hand is als een jongere met de politie in aanraking komt. Er moet worden gekeken waarom een jongere iets doet. Dit is persoonsafhankelijk. De gezinssituatie van de jongere moet ook worden bekeken. Met straffen verandert de gezinssituatie niet en kan de jongere terugvallen in zijn oude gedrag.'

Visies ten opzichte van de advisering van de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens

De jeugdreclasseerder vraagt zich af hoe de zorg voor jongeren wordt geregeld als de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens wordt verhoogd. Hij kan zich niet voorstellen hoe dit zou moeten worden vormgegeven. De jeugdreclasseerder vindt dat een jongere zo vroeg mogelijk moet worden begrensd.

Uit het interview met de orthopedagoog kwam naar voren dat zij zich kan vinden in het advies om de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens te verhogen. Wat betreft het dilemma dat er dan strafrechtelijk geen grip is op 12- tot 14-jarige jongeren, benoemt zij dat men op een andere manier grip moet krijgen op deze jongeren. Ze vraagt zich echter af in hoeverre het strafrecht daar nu dan wel grip op heeft. Ze geeft als suggestie dat als men jongeren echt wil bieden wat zij nodig hebben, men wellicht het jeugdstrafrecht helemaal moet loslaten. Ze is hier wel terughoudend in, omdat ze zich afvraagt of dit dan wel goed wordt opgepakt. Zij geeft aan dat het niet gaat om straf, maar om een consequentie. Het probleem moet volgens haar worden onderkent door te reageren met een goede behandeling en reactie. Zij zegt hierover het volgende: 'Volgens mij krijgen we het nooit voor elkaar om een jongere te geven wat hij nodig heeft door alleen in civielrechtelijk óf strafrechtelijk kader te kijken.'

De politieagent vindt dat er flexibeler met de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens mag worden omgegaan. Hij gaf aan dat er moet worden gezorgd dat de ondergrens ook opgerekt mag worden. Het is per jongere verschillend wat hij nodig heeft. Bij de ene jongere heeft straffen in het jeugdstrafrecht wel toegevoegde waarde, maar bij een andere jongere kan dit averechts werken. Er moet volgens de politieagent juist specifiek per jongere gekeken worden. De jongere moet centraal worden gesteld en men moet niet teveel aan grenzen vasthouden. Als er wordt besloten om de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens te verhogen, vindt de politieagent dat men iets anders moet verzinnen voor de 12- tot 14-jarigen. Hoe deze zorg eruit moet zien, laat hij over aan deskundigen.

Het standpunt dat de RvdK kan innemen

De jeugdreclasseerder is van mening dat de RvdK bij het innemen van een standpunt de ontwikkeling van het kind centraal moet stellen. Om ontwikkelingsbedreigingen tegen te gaan, is hij van mening dat men moet beschikken over 'tools'. Met tools bedoelt hij mogelijkheden in het strafrechtelijke kader. Als de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens

wordt verhoogd, is dit volgens hem niet meer mogelijk voor jongeren in de leeftijd van 12 tot 14 jaar. Het vrijwillige kader is volgens hem niet in alle gevallen voldoende toereikend.

Uit het interview met de orthopedagoog kwam naar voren dat het voor de RvdK niet veel uit maakt of de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens wordt verhoogd. Zij is van mening dat de RvdK, ongeacht de leeftijd van een jongere, altijd de bevoegdheid moet hebben om een onderzoek te starten als er zorgen zijn.

De politieagent gaf aan geen standpunt voor de RvdK in te kunnen nemen. De RvdK heeft volgens hem haar eigen expertise op dit gebied. Hij gaf aan dat het belangrijk is om het kind centraal te zetten.

4.3 Jongeren

Aan deze respondentgroep is deelvraag 3 gekoppeld. De deelvraag luidt als volgt: 'Hoe kijken 12- tot 14- jarige jongeren naar de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens?'

De ontwikkeling van de jeugdige dader

De volgende resultaten zijn voortgekomen uit de groepsdiscussie met de vmbo+ klas. Een aantal jongeren vinden dat een 12-jarige eigenlijk nog gezien kan worden als een klein kind. Als iemand ouder wordt, vinden zij dat diegene meer verstand heeft. Als voorbeeld werd genoemd dat een 12-jarige jongere die op straat iemand uitscheldt, nog niet oud genoeg is om te begrijpen dat dit niet kan. Andere jongeren geven aan dat een 12-jarige zich daar wel bewust van kan zijn en dat hij kan bedenken wat hij doet. Een andere jongere reageert hierop door te zeggen dat iemand op 12-jarige leeftijd kan denken dat hij verstand heeft, maar dat dit niet altijd zo is. Er wordt benoemd dat een 12-jarige jongere meer dingen doet voor de grap. Een 16-jarige jongere zou volgens hen meer nadenken over waarom iemand zoiets voor de grap doet, omdat het ook fout kan gaan.

De volgende resultaten zijn voortgekomen uit de groepsdiscussie met de havo/atheneum klas. De jongeren benoemden dat iedereen in de klas 12 of 13 jaar is en dat zij allemaal wel weten wat wel en niet mag. Zij gaven aan dat iedereen weet dat bepaald gedrag consequenties heeft en dat zij de gevolgen van hun gedrag kunnen overzien. Er werd benoemd dat stoer doen voor vrienden het gedrag kan beïnvloeden. Andere jongeren vinden dat er wel sprake van groepsdruk kan zijn, maar dat iemand altijd nog wel weet dat er consequenties aan bepaald gedrag kunnen vastzitten. Zij vinden dat iemand beter kan nadenken naarmate diegene ouder wordt.

Visies ten opzichte van de huidige minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens

De volgende uitkomsten zijn voortgekomen uit de groepsdiscussie met de vmbo+ klas. Zeventien jongeren gaven aan dat zij de huidige minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens van 12 jaar passend vinden. Een 12-jarige jongere hoort op deze leeftijd volgens hen te weten wanneer hij iets verkeerd doet. Een andere jongere zei het volgende over de huidige minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens: 'Hoe vroeger je het meekrijgt, hoe beter je het in je krijgt.' Dit is in lijn met wat de jeugdreclasseerder zegt. Hij benoemde namelijk dat jongeren zo vroeg mogelijk moeten worden begrensd. De jongeren gaven aan dat zij zelf 12 jaar zijn en al verstand genoeg hebben. Eén jongere benoemde dat als de leeftijdsgrens wordt verhoogd, jongeren dan kunnen denken dat ze onder deze leeftijdsgrens van alles kunnen doen zonder gestraft te worden. Eén jongere is van mening dat iedereen, ongeacht de leeftijd, dezelfde straf moet krijgen.

De volgende uitkomsten zijn voortgekomen uit de groepsdiscussie met de havo/atheneum klas. Op twee jongeren na, vinden alle jongeren de huidige minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens te hoog. Het is opvallend dat de visies van beide klassen uiteenlopen wat betreft dit onderwerp. Er werden verschillende alternatieven voor de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens genoemd. Volgens de jongeren heeft een 10-jarige al wel verstand en weet hij wat hij doet. Elf jongeren gaven aan dat zij een leeftijdsgrens van 10 jaar goed vinden. Elf andere jongeren vinden een leeftijdsgrens lager dan 10 jaar goed. Er wordt voorgesteld om de leeftijdsgrens te verlagen naar 4, 6 of 8 jaar. Ze gaven als argument dat er op elke leeftijd gestraft moet kunnen worden. Ook deze klas is van mening dat hoe jonger iemand gestraft wordt, hoe beter. Een jongere zei hierover het volgende: 'Als je niet gestraft wordt, denk je dat je het toch nog een keer kan doen. Het is je eigen schuld als je iets verkeerd doet, je mag daarvoor wel gestraft worden want daar leer je van.' Het overgrote deel van de klas beaamde dit. De meerderheid van de jongeren is van mening is dat ouders en opvoeding een grote rol spelen bij het ontstaan en het in stand houden van jeugddelinquentie. De jongeren vinden dat hier meer aandacht aan moet worden besteed. Dit komt overeen met de mening van de politieagent.

Visies ten opzichte van de advisering van de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens

De andere zes jongeren uit de vmbo+ klas zijn van mening dat de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens moet worden verhoogd. Een aantal gaven als argument dat een 14-jarige jongere beter kan nadenken. Twee andere jongeren vinden de leeftijdsgrens vanaf 16 jaar meer passend. Een van hen benoemde dat een 12-jarige jongere nog niet zo verstandig is als een 16-jarige jongere. Hij zei hierover het volgende: 'Op je 14^e ben je nog niet op je goede verstand qua de beste gedachten. Op je 14^e maak je fouten die soms een keer kunnen gebeuren.' De andere jongere vulde dit aan met het volgende: 'Stel je steelt iets. Als je jong bent, denk je niet na over de consequenties. Als je ouder bent denk je hier meer bij na en ben je meer ontwikkeld.'

Twee jongeren uit de havo/atheneum klas zijn van mening dat de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens moet worden verhoogd. Een jongere benoemde dat zij de leeftijdsgrens van 14 jaar goed zou vinden. Zij vindt dat je op 12-jarige leeftijd te jong bent om te straffen. Zij gaf aan dat je op deze leeftijd nog niet aan het puberen bent en nog een kind bent. Een andere jongere vindt de leeftijdsgrens van 15/16 jaar beter. Hij vindt dat je op deze leeftijd pas goed kan nadenken. De andere jongeren reageerden hier verontwaardigd op. Zij vinden dat zij op hun leeftijd ook al goed kunnen nadenken.

5 Conclusie, discussie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk zal in paragraaf 5.1 de conclusie van het onderzoek worden weergegeven. Vervolgens komt in paragraaf 5.2 de discussie aan bod. Hierin wordt een kritische beschouwing gegeven van het onderzoek, wordt de betekenis van de eigen bevindingen besproken en wordt er gekeken hoe het onderzoek bijdraagt aan het sociaal werk. Tot slot worden in paragraaf 5.3 aanbevelingen gedaan aan de opdrachtgever.

5.1 Conclusie

De hoofdvraag van het onderzoek luidt: 'Welke opvattingen hebben relevante betrokkenen ten opzichte van de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens en welk standpunt kan de Raad voor de Kinderbescherming innemen?'

De opvattingen van de medewerkers van de RvdK over de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens lopen uiteen. Het merendeel van de medewerkers vindt over het algemeen dat de huidige minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens passend is. Een klein aantal medewerkers van de RvdK is voor de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens. Als er wordt besloten om de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens wel te verhogen, dan zal er volgens alle medewerkers goed moeten worden gekeken naar een alternatief voor de 12- tot 14-jarige jongeren.

In de opvattingen van de relevante betrokkenen van buiten de organisatie van de RvdK is geen eenduidigheid te herkennen wat betreft het verhogen van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens. De relevante betrokkenen van buiten de organisatie zijn net als de medewerkers van de RvdK van mening dat er geen harde grens getrokken kan worden over de leeftijd waarop jongeren competent genoeg zijn om strafvervolgung te ondergaan. De ontwikkeling van jongeren in de leeftijd van 12 tot 14 jaar is niet met elkaar te vergelijken.

De opvattingen van de jongeren over de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens zijn verschillend. Het overgrote deel van de jongeren vindt de huidige minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens goed of juist te hoog. Zij vinden dat 12-jarige jongeren voldoende ontwikkeld zijn om strafrechtelijk vervolgd te worden. Een kleine groep jongeren vindt dat de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens moet worden verhoogd. Deze jongeren vinden dat 12-jarige jongeren nog onvoldoende ontwikkeld zijn om strafrechtelijk vervolgd te kunnen worden.

De opvattingen en de argumentaties over de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens lopen uiteen. Het is daarom lastig te zeggen welk standpunt de RvdK moet innemen, omdat veel respondenten twijfelen over de verhoging. Ondanks dat het straffen van jongeren in deze leeftijdscategorie volgens enkelen niet lijkt te passen, vindt het overgrote deel van de respondenten dat de huidige minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens op 12 jaar moet blijven. Op grond van de argumentatie dat er nu grip is op 12- tot 14-jarige jongeren en zij in beeld zijn bij de RvdK, is het raadzaam voor de RvdK om het standpunt in te nemen dat de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens niet moet worden verhoogd. Daarnaast is het niet helder hoe de zorg voor 12- tot 14-jarigen wordt vormgegeven als de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens naar 14 jaar wordt verhoogd. Dit dient eerst goed in kaart te worden gebracht, voordat er wordt besloten om de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens te verhogen.

5.2 Discussie

In deze paragraaf wordt allereerst een kritische beschouwing gegeven van het onderzoek. Dit wordt gedaan aan de hand van de begrippen validiteit, betrouwbaarheid en bruikbaarheid. Daarnaast wordt er gekeken in welke mate de doelstelling is behaald. Vervolgens wordt de betekenis van de eigen bevindingen besproken in het licht van de bestaande literatuur en de ontwikkelingen in de praktijk. Tot slot wordt er een onderbouwde visie gegeven op hoe en in hoeverre de bevindingen bijdragen aan het sociaal werk.

5.2.1 Kritische beschouwing

In dit onderzoek is er gebruik gemaakt van verschillende dataverzamelingstechnieken en verschillende respondentgroepen. Hierdoor is er vanuit verschillende perspectieven naar het vraagstuk gekeken. Dit wordt ook wel triangulatie genoemd en dit heeft de validiteit van het onderzoek verhoogd. De vragenlijsten zijn van tevoren voorzien van feedback door de opdrachtgever. De verschillende dataverzamelingstechnieken hebben ertoe bijgedragen dat er informatie uit verschillende perspectieven is verkregen. Hierdoor kon er antwoord worden gegeven op de hoofdvraag. Hieruit kan worden opgemaakt dat de dataverzamelingstechnieken valide zijn. Er is gemeten wat de onderzoekers wilden meten. Doordat er gebruik is gemaakt van een focusgroepinterview en halfgestructureerde interviews konden de onderzoekers doorvragen naar de meningen van de respondenten. Er zijn van tevoren vragenlijsten opgesteld. Op deze manier kwamen alle onderwerpen aan bod, waardoor de deelvragen waren afgedekt. Wat betreft deze dataverzamelingstechnieken kan een kanttekening worden gemaakt. Tussen twee vragen was er sprake van overlap. Bij het geven van een antwoord op de ene vraag werd er soms indirect antwoord gegeven op de andere vraag. Dit maakt dat er niet altijd expliciet antwoord is gegeven op beide vragen. Dit kan de validiteit van het onderzoek hebben verlaagd. De onderzoekers hebben getracht de validiteit van het onderzoek te verhogen door een member check te doen bij de relevante betrokkenen van buiten de organisatie van de RvdK. Er heeft echter maar één relevante betrokkene gereageerd en ingestemd met de analyse van de resultaten van het interview. Dat de andere betrokkenen niet hebben gereageerd op het verzoek van de member check kan de validiteit van het onderzoek hebben verlaagd.

Ondanks dat de resultaten van het onderzoek niet gegeneraliseerd kunnen worden naar een grotere populatie, neemt dit niet weg dat de resultaten van het onderzoek niet bruikbaar zijn. De resultaten van het onderzoek kunnen door de RvdK worden gebruikt om een gefundeerd standpunt in te nemen in de discussie. Hierdoor is het onderzoek bruikbaar voor de organisatie.

De onderzoekers hebben nauwkeurig en zorgvuldig gewerkt door alle data op te nemen met opnameapparatuur. Dit heeft de betrouwbaarheid van het onderzoek verhoogd. Daarnaast is de betrouwbaarheid van het focusgroepinterview, de halfgestructureerde interviews en de groepsdiscussies verhoogd, doordat deze plaatsvonden in een rustige ruimte. Er was geen sprake van ruis, waardoor de respondenten en de onderzoekers zich volledig op het interview konden richten.

Doordat er verschillende onderwijsniveaus zijn meegenomen in het onderzoek wordt er een completer beeld geschetst van de visies van de jongeren op het vraagstuk. Om aan te sluiten bij het niveau en de belevingswereld van de jongeren wilden de onderzoekers een casus bespreken en een filmfragment laten zien. Dit was van tevoren vastgelegd in het onderzoeksinstrument. Deze zijn echter achterwege gelaten toen bleek dat de jongeren al

beschikten over deze kennis. Ook kwam de discussie sneller op gang dan verwacht. De resultaten die zijn voortgekomen uit de groepsdiscussies met de jongeren zijn mogelijk minder betrouwbaar, doordat zij wellicht sociaal wenselijke antwoorden hebben gegeven. Ook zou er sprake kunnen zijn geweest van groepsdruk. Dit hebben de onderzoekers geprobeerd tegen te gaan door de groepsdiscussies in een vertrouwd klaslokaal met een bekende docent/mentor te laten plaatsvinden. Eén van de groepsdiscussies vond plaats op een vrijdagmiddag tijdens het laatste lesuur. Dit zou kunnen betekenen dat de jongeren minder geconcentreerd waren. Dit kan de betrouwbaarheid van de resultaten hebben verlaagd.

Het doel van dit onderzoek was het inzichtelijk maken van de verschillende visies ten opzichte van de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens, zodat de RvdK een gefundeerd standpunt in kan nemen in de discussie. Wat betreft de kenniscomponent is de doelstelling behaald. Er is inzichtelijk gemaakt welke visies er zijn en er is geprobeerd om deze visies zo objectief en duidelijk mogelijk weer te geven. De onderzoekers hopen dat de RvdK een standpunt in kan nemen op basis van dit onderzoek en dat hierbij dus de doelstelling wat betreft de handelingscomponent ook is behaald.

5.2.2 Betekenis van de eigen bevindingen

In paragraaf 2.4 van het literatuuronderzoek werden er veel argumenten gegeven die pleiten voor de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens. Het is opmerkelijk dat er in de literatuur weinig argumenten tegen de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens naar voren zijn gekomen. In tegenstelling tot het literatuuronderzoek zijn er in het veldonderzoek veel uiteenlopende visies wat betreft dit vraagstuk. De argumentaties van de respondenten hierover is verschillend. De onderzoekers vinden de argumentaties die naar voren zijn gekomen uit het veldonderzoek zwaar wegen bij het innemen van een standpunt, omdat de respondenten het vraagstuk vanuit de praktijk bekijken. Daarnaast staan de medewerkers van de RvdK en de relevante betrokkenen bijna dagelijks in contact met de doelgroep.

Uit het literatuuronderzoek is een dilemma naar voren gekomen. Als de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens wordt verhoogd, zou men de grip kwijt kunnen raken op jongeren in de leeftijd van 12 tot 14 jaar. Dit dilemma kwam ook naar voren in de resultaten van het veldonderzoek. Uit het veldonderzoek is naar voren gekomen dat de zorg van jongeren in de leeftijd van 12 tot 14 jaar eerst goed geregeld moet worden, voordat de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens wordt verhoogd. Uit het literatuuronderzoek is gebleken dat de hersenen van jongeren in deze leeftijdscategorie nog volop in ontwikkeling zijn. Ook is de ontwikkeling per jongere verschillend. Dit komt overeen met de resultaten uit het veldonderzoek.

Bovenstaande bevindingen over de verschillen in de ontwikkeling van jongeren zijn ook naar voren gekomen tijdens het veldonderzoek. Tijdens de groepsdiscussies met de twee klassen merkten de onderzoekers dat er veel verschillen zijn binnen de ontwikkeling, ondanks dat de jongeren dezelfde leeftijd hadden. Dit was te merken aan de uiteenlopende antwoorden en de bijbehorende argumentatie die de jongeren gaven. Hierdoor zijn de onderzoekers van mening dat er per individu gekeken moet worden in hoeverre de jongere ontwikkeld is. De onderzoekers vinden dat het daarom niet mogelijk is om een harde leeftijdsgrens te stellen. Er moet worden gekeken naar de individuele ontwikkeling om te bepalen of een jongere strafrechtelijk vervolgd kan worden. De RvdK zal hierin wellicht een rol kunnen spelen. De

onderzoekers hebben het idee dat de Nederlandse samenleving zich graag vasthoudt aan vaststaande regels, zoals een minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens. Uit het artikel van Sanders en Hendriks (2012) komt naar voren dat Nederland een regelland is. Het burgerbelang moet volgens hen meer centraal staan bij regelgeving. De onderzoekers vinden dat het stellen van een leeftijdsgrens niet altijd ten goede zal komen aan de ontwikkeling en het belang van jongeren. Ieder kind is uniek en daarom kan een kalenderleeftijd niet als maatstaf worden gebruikt. De onderzoekers zijn van mening dat de RvdK en het ministerie van Justitie en Veiligheid zich moeten afvragen of er per se een minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens moet worden gehanteerd. Er dient te worden gekeken of de jongere competent genoeg is om strafvervolgning te ondergaan. Als er een flexibele ondergrens wordt gehanteerd, geeft dit de RvdK meer mogelijkheden om maatwerk te bieden. Als er blijkt dat een jongere op een willekeurige leeftijd niet competent genoeg is om strafvervolgning te ondergaan, zou er moeten worden afgeweken van strafvervolgning. Er moet worden ingezet op hulpverlening die aansluit bij de ontwikkeling van de jongere. Dit zou echter wel kunnen leiden tot rechtsongelijkheid wat niet in overeenstemming is met artikel 1 van de grondwet. Artikel 1 luidt (De Nederlandse Grondwet, z.d.): 'Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan.' De onderzoekers zijn zich ervan bewust dat het stellen van een flexibele ondergrens een utopie is. Er wordt een nieuwe rechtssituatie geschetst en dit zal in de praktijk naar alle waarschijnlijkheid niet haalbaar zijn.

De onderzoekers willen daarnaast benadrukken dat er ook moet worden gekeken naar het functioneren van het gezin om te bepalen of op dit gebied ook moet worden ingezet op hulpverlening. Dit kwam naar voren uit het veldonderzoek. Uit ander onderzoek blijkt dat factoren in de gezinssituatie een belangrijke rol spelen bij delinquent gedrag van jongeren. De gezinssituatie speelt niet alleen een rol bij het ontstaan van delinquent gedrag, maar ook bij het in stand houden van delinquent gedrag. Het gezin kan een groot aandeel hebben in het tegenhouden van delinquent gedrag. Er dient meer te worden ingezet op opvoedingsondersteuning. Ouders moeten niet alleen worden geïnformeerd, maar ook worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid als opvoeders. Daarnaast is het van belang om ouders te laten meedenken over een interventie voor de jongere (Goderie & Ten Dam, 2003). In het literatuuronderzoek hebben de onderzoekers zich niet gericht op het functioneren van het gezin en het (mogelijke) verband met jeugddelinquentie. Tijdens het veldonderzoek kwam het belang van dit onderwerp pas naar voren. Het is wenselijk om het verband tussen jeugddelinquentie en het functioneren van het gezin mee te nemen in een vervolgonderzoek.

5.2.3 Bijdrage aan het sociaal werk

De internationale definitie van het sociaal werk luidt als volgt (VOSW, z.d.): 'Sociaal werk is een praktijk-gebaseerd beroep en een academische discipline die sociale verandering en ontwikkeling, sociale cohesie, empowerment en bevrijding van mensen bevordert. Principes van sociale rechtvaardigheid, mensenrechten, collectieve verantwoordelijkheid en respect voor diversiteit staan centraal in het sociaal werk. Onderbouwd door sociaalwerktheorieën, sociale wetenschappen, menswetenschappen en inheemse en lokale vormen van kennis, engageert sociaal werk mensen en structuren om levensuitdagingen en problemen aan te pakken en welzijn te bevorderen.'

Met dit onderzoek is een bijdrage geleverd aan het sociaal werk. Het onderzoek heeft de onderzoekers zelf aangezet tot kritisch denken, maar draagt ook bij aan het kritisch denken van andere sociaal werkers over dit vraagstuk. Het onderzoek heeft de respondenten (werkzaam binnen het sociaal domein) aangezet tot kritisch denken over de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens. Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat iedere jongere uniek is. De ontwikkeling van elke jongere verloopt anders. Als sociaal werker staat respect tonen voor diversiteit centraal. De onderzoekers willen met dit onderzoek benadrukken dat het van belang is om rekening te houden met deze diversiteit. Ongeacht de daden van een jongere, dient een sociaal werker respect te tonen. Een sociaal werker komt op voor de kwetsbare jongere, ook al heeft hij iets verkeerd gedaan. Door de aanbevelingen die worden gedaan, hopen de onderzoekers het welzijn van jongeren te bevorderen. Dit onderzoek heeft daarom bijgedragen aan de verbetering van het handelen binnen het sociaal werk. Daarnaast heeft het onderzoek op het niveau van de organisatie medewerkers van de RvdK en andere relevante betrokkenen aangezet om kritisch na te denken. Dit onderzoek is van betekenis voor de RvdK, omdat zij op basis hiervan een standpunt in kunnen nemen in de discussie.

5.3 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van dit onderzoek zijn onderstaande aanbevelingen geformuleerd voor de RvdK.

- Aanbeveling 1: Ga uit van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens van 12 jaar

Op basis van de bevindingen van het onderzoek wordt de RvdK aangeraden om als standpunt in te nemen dat de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens op 12 jaar moet blijven. De minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens zorgt er namelijk voor dat jongeren in de leeftijd van 12 tot 14 jaar in beeld zijn bij politie en justitie. Hierdoor houdt de RvdK grip op jongeren in deze leeftijdscategorie. Jongeren in deze leeftijdscategorie worden blootgesteld aan vele veranderingen. Juist daarom is het van belang om tijdig te kunnen ingrijpen. Aan de gebiedsmanager van de RvdK Noord-Nederland, tevens de opdrachtgever, wordt geadviseerd om dit standpunt aan te dragen aan de Landelijke Staf Organisatie van de RvdK in Den Haag. De Landelijke Staf Organisatie draagt zorg voor het adviseren en ondersteunen van de regio's bij de uitvoering van hun werkzaamheden (Dijkhoff, 2015).

- Aanbeveling 2: Houd binnen het jeugdstrafrecht meer rekening met het ontwikkelingsniveau van 12- tot 14-jarige jongeren

Uit het literatuur- en veldonderzoek komt sterk naar voren dat jongeren in de leeftijd van 12 tot 14 jaar onderhevig zijn aan vele veranderingen en ontwikkelingen. Ook is gebleken dat jongeren in de leeftijd van 11 tot 13 jaar aanzienlijk minder ontwikkelde cognitieve vaardigheden hebben dan jongeren in de leeftijd van 16 tot 17 jaar. Daarom wordt er aangeraden om binnen het jeugdstrafrecht meer rekening te houden met jongeren in deze specifieke leeftijdscategorie. Voor deze jongeren kan er door de RvdK en het OM vaker gekeken worden naar een mildere afdoening die recht doet aan het ontwikkelingsniveau van de jongere. Hierbij kan gedacht worden aan een terug verwijzing naar Halt, een sepot of een schuldigverklaring zonder oplegging van straf of maatregel. Dit vereist wellicht een andere invulling van het jeugdstrafrecht. De onderzoekers adviseren de gebiedsmanager van de RvdK Noord-Nederland om dit binnen de huidige ZSM-aanpak onder de aandacht te brengen. Dit wordt geadviseerd aan de gebiedsmanager, omdat hij een belangrijke rol speelt bij het verbeteren van het netwerk van de RvdK. ZSM is een werkwijze die staat voor: Zo

Spoedig, Selectief, Slim, Samen en Simpel Mogelijk. Met deze werkwijze wordt versnelling van de afdoening van strafzaken door het OM gerealiseerd (Veiligheidshuizen, 2013). Bij de ZSM-aanpak overleggen de RvdK, de politie, het OM, de jeugdreclassering en slachtofferhulp over de verdere afhandeling en afdoening van de jongere. Deze ketenpartners pakken samen veelvoorkomende jeugddelinquentie aan (Wegwijzer Jeugd en Veiligheid, z.d.). Het is daarom van belang om binnen de ZSM-aanpak rekening te houden met het ontwikkelingsniveau van 12- tot 14-jarige jongeren, omdat de expertise van alle ketenpartners hier samenkomt. De RvdK dient op korte termijn het initiatief te nemen om dit te agenderen, omdat zij verantwoordelijk is voor de casusregie binnen het jeugdstrafrecht.

- Aanbeveling 3: De invulling van de zorg voor 12- tot 14-jarige jongeren agenderen bij een eventuele verhoging

Op basis van de resultaten van dit onderzoek zijn de onderzoekers van mening dat het op dit moment te vroeg is om mee te gaan met de advisering van de RSJ om de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens te verhogen. Dit omdat het niet duidelijk genoeg is hoe de zorg voor 12- tot 14-jarigen zal worden vormgegeven. Om als RvdK voorbereid te zijn op een eventuele verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens, is het zeer gewenst dat de RvdK met ketenpartners in gesprek gaat om te kijken hoe de zorg voor 12- tot 14-jarigen kan worden ingevuld. Het gaat hier bijvoorbeeld om ketenpartners als Halt, de jeugdreclassering, de politie en het OM. De onderzoekers adviseren de gebiedsmanager van de RvdK Noord-Nederland om hierin op korte termijn het initiatief in te nemen. Het is namelijk een belangrijk speerpunt van een gebiedsmanager om de verbinding en samenwerking aan te gaan met ketenpartners (Raad voor de Kinderbescherming, z.d.). Daarnaast adviseren de onderzoekers de gebiedsmanager van de RvdK Noord-Nederland om de mogelijke verhoging en invulling van de zorg te agenderen bij de andere gebiedsmanagers van de RvdK.

- Aanbeveling 4: Het functioneren van het gezin meenemen in een vervolgonderzoek

Uit het veldonderzoek kwam naar voren dat er nog meer aandacht kan worden besteed aan het functioneren van het gezin wanneer een jongere met justitie in aanraking komt. Dit is niet alleen van belang bij jongeren in de leeftijd van 12 tot 14 jaar, maar bij alle jeugdige delinquenten. Het is namelijk gebleken dat de gezinssituatie een belangrijke rol speelt bij delinquent gedrag. In dit onderzoek heeft dit onderwerp geen grote rol gespeeld. De onderzoekers adviseren om te kijken naar het functioneren van het gezin om te bepalen of het raadzaam is om op dit gebied hulpverlening in te zetten. Bij hulpverlening kan er worden gedacht aan opvoedingsondersteuning. Er zal moeten worden gekeken hoe dit kan worden vormgegeven. Het is raadzaam om hier een vervolgonderzoek naar te doen. De gebiedsmanager van de RvdK Noord-Nederland kan hier aankomend schooljaar hbo-studenten van de opleiding Social Work voor benaderen.

Bronnenlijst

- AMS Advocaten. (2018). *Dagvaarding*. Geraadpleegd op 26 maart 2018, van <https://www.amsadvocaten.nl/woordenboek/procesrecht/dagvaarding/>
- Bol, M.W. (2002). *Jeugdcriminaliteit over de grens*. Geraadpleegd op 19 februari 2018, van https://www.wodc.nl/binaries/on2002-4-volledige-tekst_tcm28-66912.pdf
- Bruning, M., Liefwaard, T., & Vlaardingerboek, P. (2014). *Jeugdrecht en jeugdhulp*. Amsterdam: Reed Business.
- Church, R., Goldson, B., & Hindley, N. (2013). The Minimum Age of Criminal Responsibility: Clinical, Criminological/Sociological, Developmental and Legal Perspectives. *Youth Justice*, 13(2), 99-101. doi:10.1177/1473225413492050
- De Jonge, G., & Van der Linden, A.P. (2013). *Handboek Jeugd & Strafrecht*. Deventer: Wolterskluwer.
- De Koster, M. (2010). Een lange geschiedenis van de Middeleeuwen tot heden. *Tijdschrift voor Criminologie*, (52)3, 310-319. Geraadpleegd op 13 februari 2018, van <http://dare.ubvu.vu.nl/bitstream/handle/1871/21905/TvC?sequence=3>
- De Nederlandse Grondwet. (z.d.). *Artikel 1: Gelijke behandeling en discriminatieverbod*. Geraadpleegd op 18 mei 2018, van https://www.denederlandsegrondwet.nl/id/via0icz1kr/f/artikel_1_gelijke_behandeling_en
- Delfos, M.F. (2016). *Ik heb ook wat te vertellen!* Amsterdam: SWP.
- Delmage, E. (2013). The Minimum Age of Criminal Responsibility: A Medico-Legal Perspective. *Youth Justice*, 13(2), 102-110. doi:10.1177/1473225413492053
- Dijkhoff, K.H.D.M. (2015). Besluit van 15 mei 2015, houdende vaststelling van de zetel en de organisatie van de raad voor de kindbescherming (Organisatiebesluit raad voor kindbescherming 2015). *Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden*, 2015(183). Geraadpleegd op 31 mei 2018, van https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2015183.html?zoekcriteria=%3Fzkt%3DEenvoudig%26pst%3D%26vrt%3Draad%2Bvan%2Bstate%26zkd%3DInDeGeheleText%26dpr%3DAfgelopenDag%26spd%3D2012016%26epd%3D20120717%26sdt%3DDatumBrief%26ap%3D%26pnr%3D1%26rpp%3D10%26_page%3D6%26sorttype%3D1%26sortorder%3D4&resultIndex=54&sorttype=1&sortorder=4
- Encyclo. (2018). *Risicogedrag*. Geraadpleegd op 26 maart 2018, van <http://www.encyclo.nl/>
- Feldman, R.S. (2012). *Ontwikkelingspsychologie*. Amsterdam: Pearson Education Benelux.
- Goderie, M., & Ten Dam, J. (2003). *GGI als good practice van een sociale aanpak van jeugdcriminaliteit*. Geraadpleegd op 16 mei 2018, van <https://www.verwey-jonker.nl/doc/jeugd/D1711856.pdf>

- Goldson, B. (2009). Counterblast: 'Difficult to Understand or Defend': A Reasoned Case for Raising the Age of Criminal Responsibility. *The Howard Journal*, 48(5), 514-521. doi:10.1111/j.1468-2311.2009.00592.x
- Hemrica, J., & Heyting, F. (2004). Opvoeding en recht in balans: vooronderstelde kindbeelden in discussies over jeugdstrafrecht. *Tijdschrift Pedagogiek* 24(2), 112-123. Geraadpleegd op 14 februari 2018, van <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/187577>
- Le Sage, L., Stegge, H., & Steutel, J. (2007). Jeugddelinquentie en gewetensontwikkeling: Conceptualisering, diagnostiek en behandeling. *Kind en Adolescent Praktijk*, 6, 85-86. doi:10.1007/BF03059646
- Liefwaard, T., Rap, S.E., & Weijers, I. (2010). De positie van de jeugdige verdachte in het strafproces. *Tijdschrift Strafbblad*, 282-295. Geraadpleegd op 9 februari 2018, van <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:BIO07FhqFYgJ:https://dspace.library.uu.nl/bitstream/handle/1874/226270/Liefwaard+Positiejeugdigeverdachtestrafproces+2010.pdf%3Fsequence%3D1+%&cd=2&hl=nl&ct=clnk&gl=nl>
- Migchelbrink, F. (2016). *Handboek praktijkgericht onderzoek: zorg, welzijn, wonen en werken*. Amsterdam: SWP.
- Ministerie van Veiligheid en Justitie (2017a). *Over de Raad voor de Kinderbescherming*. Brochure. Geraadpleegd op 6 februari 2018, van <https://www.kinderbescherming.nl/documenten/brochures/2015/01/01/brochure-over-de-raad-voor-de-kinderbescherming>
- Ministerie van Veiligheid en Justitie (2017b). *Als uw kind in aanraking komt met de politie*. Brochure. Geraadpleegd op 6 februari 2018, van: <https://www.kinderbescherming.nl/documenten/brochures/2015/01/01/brochure-als-uw-kind-in-aanraking-komt-met-de-politie-2015>
- Nas, C.N., Brugman, D., & Koops, W. (2006). De effecten van het interventieprogramma EQUIP op morele ontwikkeling, denkfouten en sociale vaardigheden bij delinquenten jongens. *Kind en adolescent*, 27(2), 70-79. doi:10.1007/BF03060982
- Nederlands Jeugdinstituut (2018). *Wie doet wat?* Geraadpleegd op 12 februari 2018, van <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Jeugdreclassering/Jeugdreclassering-Wie-doet-wat>
- Nelis, H., & Van Sark, Y. (2009). *Puberbrein binnenstebuiten*. Utrecht: Kosmos.
- Raad voor de Kinderbescherming (2016). *Onze cijfers*. Geraadpleegd op 31 mei 2018, van <https://magazines.kinderbescherming.nl/jaarbericht/2017/01/cijfers-2016>
- Raad voor de Kinderbescherming. (z.d.). *Onze organisatie*. Geraadpleegd op 29 mei 2018, van <https://www.kinderbescherming.nl/over-ons/organisatie>
- Raad voor Strafrechttoepassing en Jeugdbescherming (2017). *Verhoging strafrechtelijke minimumleeftijd in context: Advies over verhoging van de strafrechtelijke minimumleeftijd en het belang van goede jeugdhulp*. Geraadpleegd op 6 februari 2018, van

- https://www.rsj.nl/binaries/advies%20verhoging%20strafrechtelijke%20leeftijd%20definitief_tcm26-295513.pdf
- Rap, S., & Weijers, I. (2011). *De jeugdstrafzitting: een pedagogisch perspectief*. Geraadpleegd op 15 februari 2018, van <https://www.politieacademie.nl/kennisenonderzoek/kennis/mediatheek/PDF/82003.pdf>
- Sanders, M., & Hendriks, C. (2012). De kracht van mensen onderling. *Idee*, 41-44. Geraadpleegd op 28 mei 2018, van <https://vanmierlostichting.d66.nl/content/uploads/sites/296/2016/01/Kracht-van-mensen-onderling.pdf>
- Steutel, J., & De Ruyter, D. (2015). Het geweten: analyse van een groundbegrip van morele opvoeding. *Pedagogiek*, (35)1, 6-20. Geraadpleegd op 16 februari 2018, van <http://www.ingentaconnect.com/content/aup/pedagog/2015/00000035/00000001/art0002?crawler=true>
- Tieleman, M. (2015). *Levensfasen. De psychologische ontwikkeling van de mens*. Den Haag: Boon Lemma.
- Van Angeren, I.B. (2017). De bijzondere positie van de jeugdige in het strafrecht. *Tijdschrift voor strafrecht*, 1-18. Geraadpleegd op 14 februari 2018, van <https://www.universiteitleiden.nl/binaries/content/assets/rechtsgeleerdheid/instituut-voor-privaatrecht/journal-jeugdrecht-strafrecht-i.b.-van-angeren.pdf>
- Van der Bijl, I. (2010). *De leeftijdsgrenzen in het strafrecht: Het wetsvoorstel van De Roon: een zegen of een deceptie?* (Masterscriptie). Geraadpleegd op 6 februari 2018, van <http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=113603>
- Van der Linden, A.P., Ten Siethoeff, F.G.A., & Zeijlstra-Rijpstra, A.E.I.J. (2014). *Jeugd en recht*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Veiligheidshuizen. (2013). *ZSM – Zo Spoedig, Slim, Simpel, Samen Mogelijk*. Geraadpleegd op 26 maart 2018, van <https://www.veiligheidshuizen.nl/achtergrond/zsm-zo-spoedig-slim-simpel-samen-mogelijk#.WrjRmahua70>
- Veld, P. (2016). *Van Incident naar Impact*. Geraadpleegd op 5 februari 2018, van https://www.eerstekamer.nl/overig/20160530/van_incident_naar_impact_taskforce/document
- Vermeir, J. (2015). *Jeugdsanctierecht in Vlaanderen: onderzoek naar de mogelijkheden en beperkingen van een sanctiemodel voor het jeugdrecht in Vlaanderen* (Masterproef). Geraadpleegd op 15 februari 2018, van https://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/213/285/RUG01002213285_2015_0001_AC.pdf
- VOSW. (z.d.). *Globale definitie sociaal werk*. Geraadpleegd op 25 april 2018, van <https://sociaalwerkvlaanderen.weebly.com/definitie-sociaal-werk.html>
- Wegwijzer Jeugd en Veiligheid. (z.d.). *ZSM*. Geraadpleegd op 29 mei 2018, van <https://www.wegwijzerjeugdenveiligheid.nl/onderwerpen/adolescentenstrafrecht/theas/zsm/>

Westenberg, P.M. (2008, 8 februari). *De jeugd van Tegenwoordig!* [Diesoratie].
Geraadpleegd op 19 februari 2018, van
https://www.leidenuniv.nl/nieuwsarchief2/content_docs/080208/oratie-westenberg.pdf

Bijlage 1 Focusgroepinterview medewerkers RvdK

Algemene informatie respondenten

Sekse:

Leeftijd:

Functie:

Dienstjaren:

1. In hoeverre is een jongere in de leeftijd van 12 tot 14 jaar competent genoeg om strafvervolgning te ondergaan en waar merken jullie dit specifiek aan? (Denk hierbij aan cognitieve, sociaal-emotionele en morele ontwikkeling)
2. Wat vinden jullie van de huidige minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens van 12 jaar?
3. Wat zijn jullie visies ten opzichte van de advisering van de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens?
4. Welk standpunt zou de RvdK in deze discussie moeten innemen volgens jullie?
5. Welke argumenten vinden jullie het belangrijkste voor de RvdK?
6. Conclusie: de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens verhogen ja of nee? Zo ja, naar welke leeftijd?
7. Dilemma voorleggen dat uit de literatuur naar voren is gekomen.
8. Hebben jullie nog aanvullingen/opmerkingen?

Bijlage 2 Interview coördinator taakstraffen

Algemene informatie respondenten

Sekse:

Leeftijd:

Functie:

Dienstjaren:

1. In hoeverre is een jongere in de leeftijd van 12 tot 14 jaar competent genoeg om strafvervolgning te ondergaan en waar merkt u dit specifiek aan? (Denk hierbij aan cognitieve, sociaal-emotionele en morele ontwikkeling)
2. Wat vindt u van de huidige minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens van 12 jaar?
3. Wat is uw visie ten opzichte van de advisering van de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens?
4. Welk standpunt zou de RvdK in deze discussie moeten innemen volgens u?
5. Welke argumenten vindt u het belangrijkste voor de RvdK?
6. Conclusie: de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens verhogen ja of nee? Zo ja, naar welke leeftijd?
7. Dilemma voorleggen dat uit de literatuur naar voren is gekomen.
8. Heeft u nog aanvullingen/opmerkingen?

Bijlage 3 Interview jeugdreclasseerder

Algemene informatie respondent

Sekse:

Leeftijd:

Functie:

Dienstjaren:

1. Heeft u over het algemeen veel zaken van jongeren in de leeftijd van 12 tot 14 jaar?
2. In hoeverre is een jongere in de leeftijd van 12 tot 14 jaar volgens u competent genoeg om strafvervolgning te ondergaan en waar merkt u dit specifiek aan? (Denk hierbij aan cognitieve, sociaal-emotionele en morele ontwikkeling)
3. Wat vindt u als jeugdreclasseerder van de huidige minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens van 12 jaar?
4. Wat is uw visie ten opzichte van de advisering van de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens?
5. Zou u de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens verhogen? Zo ja, naar welke leeftijd?
6. Welk standpunt moet de RvdK volgens u innemen in de discussie over de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens?
7. Dilemma voorleggen dat uit de literatuur naar voren is gekomen.
8. Heeft u nog aanvullingen/opmerkingen?

Bijlage 4 Interview orthopedagoog

Algemene informatie respondent

Sekse:

Leeftijd:

Functie:

Dienstjaren:

1. Ziet u over het algemeen veel jongeren in de leeftijd van 12 tot 14 jaar bij Het Poortje Jeugdinrichtingen?
2. In hoeverre is een jongere in de leeftijd van 12 tot 14 jaar volgens u competent genoeg om strafvervolgung te ondergaan en waar merkt u dit specifiek aan? (Denk hierbij aan cognitieve, sociaal-emotionele en morele ontwikkeling)
3. Wat vindt u als orthopedagoog van de huidige minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens van 12 jaar?
4. Wat is uw visie ten opzichte van de advisering van de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens?
5. Zou u de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens verhogen? Zo ja, naar welke leeftijd?
6. Welk standpunt moet de RvdK volgens u innemen in de discussie over de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens?
7. Dilemma voorleggen dat uit de literatuur naar voren is gekomen.
8. Heeft u nog aanvullingen/opmerkingen?

Bijlage 5 Interview politieagent

Algemene informatie respondent

Sekse:

Leeftijd:

Functie:

Dienstjaren:

1. Ziet u over het algemeen veel jongeren in de leeftijd van 12 tot 14 jaar die met de politie in aanraking komen in het kader van het jeugdstrafrecht?
2. In hoeverre is een jongere in de leeftijd van 12 tot 14 jaar volgens u competent genoeg om strafvervolgning te ondergaan en waar merkt u dit specifiek aan? (Denk hierbij aan cognitieve, sociaal-emotionele en morele ontwikkeling)
3. Wat vindt u als politieagent van de huidige minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens van 12 jaar?
4. Wat is uw visie ten opzichte van de advisering van de verhoging van de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens?
5. Zou u de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens verhogen? Zo ja, naar welke leeftijd?
6. Welk standpunt moet de RvdK volgens u innemen in de discussie over de minimale strafrechtelijke leeftijdsgrens?
7. Dilemma voorleggen dat uit de literatuur naar voren is gekomen.
8. Heeft u nog aanvullingen/opmerkingen?

Bijlage 6 Groepsdiscussie jongeren

Allereerst wordt er een introductie gegeven op het onderwerp van het onderzoeksrapport. Er wordt stil gestaan bij het jeugdstrafrecht. De volgende vraag wordt gesteld:

1. Wat weten jullie van het jeugdstrafrecht in Nederland?
2. Kunnen jullie voorbeelden noemen van strafbare dingen waarvoor je bij de politie moet komen?
3. Wat weten jullie van de leeftijd waarop je volgens de wet gestraft kan worden in Nederland?

Het jeugdstrafrecht wordt geïntroduceerd aan de hand van de volgende casus: Rick is 12 jaar en zit in de eerste klas van de havo. Hij gaat in de pauze graag naar de Albert Heijn om wat lekkers te kopen. Op een dag had hij geen geld bij zich, maar hij wilde toch graag een reep chocolade meenemen. Hij heeft dit meegenomen zonder af te rekenen. Hij heeft gestolen. Toevallig stond de politie om de hoek. Hij is op heterdaad betrapt. Aan de hand van deze casus zijn de volgende vragen gesteld:

4. Wat vinden jullie hiervan?
5. Wat denken jullie dat er gebeurt met Rick?
6. Vinden jullie dat hij bij de kinderrechter moet komen?
7. Rick is ongeveer even oud als jullie. Snappen jullie dat je hiervoor gestraft kan worden door de rechter?

Na deze vragen wordt, waar nodig, verdere toelichting gegeven op het strafproces. Hierbij komen begrippen, zoals politie, halt en de kinderrechter aan bod.

Vervolgens wordt er een filmfragment getoond waarin te zien is dat 3 jongeren een taakstraf doen, omdat zij in het bezit waren van illegaal vuurwerk en dit hebben afgestoken buiten de toegestane periode. Aan de hand van dit filmfragment worden de volgende vragen gesteld:

8. Wat vinden jullie ervan dat jongeren van jullie leeftijd een taakstraf kunnen krijgen?
9. Snappen jullie dat als je strafbare dingen doet je bij de rechter kan komen en straf kan krijgen?
10. In het filmfragment geeft een van de jongens aan dat hij niet heeft nagedacht over de consequenties (gevolgen van wat hij heeft gedaan). Hoe kijken jullie hier tegenaan?

Ter afsluiting worden de volgende vragen gesteld waarover gediscussieerd wordt:

11. Jongeren van 12 jaar oud kunnen in Nederland gestraft worden volgens het jeugdstrafrecht. Wat vinden jullie hiervan?
12. Wat vinden jullie een goede leeftijd om straf te krijgen?
13. Stel dat jullie rechter zijn en jullie mogen wat veranderen. Wat zouden jullie dan veranderen?
14. Stel dat jongeren vanaf 14 jaar gestraft kunnen worden. Wat vinden jullie daar van?
15. Hebben jullie nog vragen/opmerkingen?
16. Wat vonden jullie ervan?

Bijlage 7 Beoordeling zorgvuldigheid opdrachtgever

BIJLAGE 6 Beoordeling zorgvuldigheid door opdrachtgever

Naam opdrachtgever/organisatie: <i>RvdK Robert Vonk</i>	
Handtekening opdrachtgever: 	
Datum: <i>16/5/2018</i>	
Naam student 1: <i>DAPHNÉ VAN LOO</i>	
Naam student 2: <i>LISANNE SCHEURINKS</i>	
	Ja/nee
Zijn de feiten m.b.t. de organisatie juist weergegeven?	<i>JA</i>
Is de privacy van respondenten voldoende gewaarborgd?	<i>JA</i>
Is de rapportage in huidige vorm geschikt voor verspreiding binnen de organisatie?	<i>JA</i>
Toelichting indien het antwoord op één van bovenstaande vragen nee is:	